Nº. 47. Donderdag 22 November 1917. 17de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHE MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVERZEKERING
AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.
Kapitaal-Verzekering — Rente-Verzekering.

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage"
Kabar dari Hindia-Nederland, sasoedahnja mail katarima.
Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: Herinnering. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

Herinnering.

Vrijdag 23 November a.s. zal de Heer W. J. GIEL, oud kolonel der artillerie O. I. L., in de bovenzaal der *Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, Den Haag, een voordracht* houden over **„Oud en hedendaagsch Hindoeisme in den Ned. Indischen Archipel"**, met lichtbeelden.

Persoverzicht.

Militie-dienstplichtigen in Ned.-Indië.

Het Vaderland van 7 dezer schrijft onder dit hoofd o.m.:

Men zou niet zeggen, dat in ons Indië zoodanige weermacht reeds komende is. Het maakt den indruk of men in het Indische leger de zaak beschouwt als slechts eene versterking van het staande leger, waarop men zich niet heeft voor te bereiden. Althans wanneer de artikelen in de Loc. van B. en getiteld „De eerste Oefentijd der militie" en „In andere Tijden", waarheid bevatten.

De schrijver wijst er terecht op, dat met oefentijden van 8½ maand, voor hen die de Nederlandsche taal niet verstaan van één jaar, moeilijk van den Inlander een oorlogssoldaat te maken is, en met nadruk betoogt hij, nu toch gestreefd zal worden niets te verzuimen om den beschikbaren tijd voor die opleiding te besteden, haar zoo intensief mogelijk te maken.

Daarop schijnt echter weinig kans.

Dan, is met een technische opleiding in deze genoeg gedaan? Wil het doel, dat men zich met de Inlandsche militie heeft voorgesteld, niet falen, dan zal den militie-dienstplichtigen de overtuiging moeten worden bijgebracht, dat dit nieuwe stelsel van legervorming hun nationaal belang dient.

Voorwaar een moeilijke taak, waarvoor de officieren niet zijn voorbereid. De schrijver doet in deze een beroep op verschillende militaire studie-genootschappen en inzonderheid op de N. I. O. V.

Nog een belangrijk punt, waaraan men blijkbaar niet heeft gedacht, is de verhouding van het staande leger tot het militie-leger. Moet het staande leger zijn geisoleerd standpunt ten opzichte van de maatschappij blijven handhaven? De schrijver meent „geenszins" en wij zeggen het hem na. Tot verhooging van het ontwikkelingspeil der Inlandsche militairen, door geleidelijke invoering van leerplicht, — waardoor ook de geschiktheid voor de vervulling van hun militaire taak zou toenemen — werd echter nog niets gedaan.

Heeft het militie-vraagstuk wel die belangstelling waarop het aanspraak maken kan? De voorstellen ter zake kwamen van de permanente reglementencommissie. Niet overste Van der Weijden, doch een gepensionneerd officier werd aangewezen om dat bureau te versterken.

Java, één Gouvernement.

Naar aanleiding van dit artikel van den heer S. Ritsema van Eck in de *Nieuwe Ct.* van 25 October j.l., waarop wij ook hier reeds de aandacht vestigden, merkt de *Nieuwe Rott. Crt.*, Avondblad C van 12 dezer o.m. op:

„Het denkbeeld, Java tot één groote bestuurseénheid te maken onder een gouvernement met afschaffing van het departement van B. B., waarvan de heer van Eck in een vroegere brochure de overbodigheid heeft aangetoond, heeft ook voor ons veel aanlokkelijks. Ook zien wij met hem tegen de kriebelachtige omslachtigheid van de verandering van het oude in het nieuwe bestuursstelsel op en erkennen het voordeel, gelegen in het elimineeren van de moeilijkheid ten aanzien van de technische diensten; maar hoewel er van overtuigd, dat een hervorming in den geest van den heer Van Eck aan Java ten goede zou komen, zoo gelooven wij toch niet, dat er de gevolgen van zouden mogen worden verwacht, die men zich bij de beschouwing van de bestuursbehoeften van dat eiland als wenschelijk heeft voor oogen te stellen.

„Verdeeling van Java in enkele gouvernementen (wij zouden aan drie boven vijf de voorkeur geven) achten wij noodig, omdat hierdoor nieuwe centra van initiatief zullen ontstaan; zoowel van de zijde van het bestuur als van die der te creëeren nieuwe gewestelijke raden mag, waar ruime bevoegdheid hun vlucht zou geven, de opbloei van een frisch en veerkrachtig initiatief worden verwacht (autonomie van regentschappen zou even goed met dit stelsel als met dat van den heer Van Eck vereenigbaar zijn).

. . . .

„Ten volle stemmen wij met den heer van Eck in, waar hij opheffing vraagt van het departement van binnenlandsch bestuur. Maar zou die opheffing niet even goed vereenigbaar zijn met de instelling van drie gouvernementen op Java als met de creatie van een enkel gouvernement? In beginsel zou de zaak toch dezelfde blijven."

De invloed van den Islam in onze Koloniën.

Aan de *Telegraaf* van 17 dezer ontleenen wij:

„In onze dagen, nu de Sultan van Turkije, die nog steeds wordt beschouwd als het hoofd der Mohammedanen, met christenrijken strijdt tegen andere christenrijken, is het voor Nederland, dat heerscht over het tweede Mohammedanenrijk van de wereld,

PERRY & Co.
Dekstoelen
Hut } koffers
Mail }
Vouwstoeltjes, enz.
HOOGSTRAAT 20.

AU BON MARCHÉ
A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.
DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN
Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.
VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

van groote beteekenis zich rekenschap te geven van den invloed van den Islam op onze koloniën.

Aldus de heer *C. Lekkerkerker* uit Leiden, deze week in een rede voor de Afd. Amsterdam *,,Oost en West''* over dit onderwerp.

Spreker stelde op den voorgrond, dat de Islam op de heidensche volken in onzen Archipel een even gunstigen invloed heeft als Mohammed op zijn omgeving in zijn tijd. Van de weinige Baliërs b.v., die zijn overgegaan tot den Islam, kan worden getuigd, dat zij, zoowel wat zedelijkheid en zindelijkheid als levensrust betreft, zich gunstig onderscheiden van hun heidensche stamgenooten. Dat geldt ook voor Bataks en voor andere heidensche stammen.

Spreker teekende nu de historische lijn waarlangs het Mohammedanisme zich heeft ontwikkeld, gaf een beschrijving van de moskee en toonde het hierarchisch karakter aan van moskeeën, b.v. op regenten-hoofdplaatsen en districts-hoofdplaatsen, vertelde van Koran en Soena en van de Mohammedaansche kerkvaders, uit wier leerboeken men tot in de geringste details kan leeren wat de wet voorschrijft voor zelfs de meest minutieuse handelingen en vragen van het dagelijksche leven.

Het is dan ook hoogst verkeerd om, oppervlakkig oordeelend en zich grondend op enkele verschijnselen maar te zeggen, dat de inlanders het inderdaad met het Mohammedanisme niet zoo erg meenen. Integendeel, zegt spr., in het dagelijksche leven merkt men van het Mohammedaan zijn van de Inlanders over het algemeen veel meer dan van het Christen zijn van de Westerlingen. Dat de inlanders geen goede Mohammedanen zouden zijn, wordt alleen rondgestrooid met tendentieuse bedoelingen, b.v. ten bate van de Christelijke Zending. Het is een zeer gevaarlijke politiek zich te houden alsof de Javanen geen waarachtig geloovige Mohammedanen zouden zijn. Zij zijn het z. i. wel.

Ten slotte gaf spreker een inzicht in de dogmatiek en de mystiek der Mohammedanen en 't godsdienstonderwijs. Hij besloot zijn redé met de in warme bewoordingen uitgesproken meening, dat er voor Nederland in Indië van den Islam absoluut niet het minste gevaar te duchten is, mits het komt tot een algeheele scheiding van Kerk en Staat, zoowel ten opzichte van het Christendom als van den Islam. En wanneer de regeering bovendien zorgt dat niet alleen gelet wordt op de belangen der intellectueels van de inlandsche bevolking, maar op die van het geheele volk.

Kina en onze Koloniale Kinacultuur.

In tegenwoordigheid van H. M. de Koningin-Moeder heeft dr. D. H. Wester te 's-Gravenhage op 16 dezer voor de leden van de Maatschappij Diligentia bovenstaand onderwerp behandeld.

Aan het *Vaderland* ontleenen wij:

Spreker begon met een lichtbeeld te vertoonen van de kina-onderneming *Rioeng Goenoeng* bij Pengalengan en deelde zijn rede in deze drie hoofdpunten: de chemische samenstelling, de beteekenis als geneesmiddel en de cultuur en verwerking van de kina.

Ten slotte beschreef spreker, aan de hand van tal van lichtbeelden, het opkweeken van plantjes uit zaden en van de behandeling der planten tijdens haar groei tot boomen. Er worden eigenlijk twee soorten gekweekt, n.l. cinchona ledgeriana en cinch. succirubra. De eerste leverde de bast voor de kinafabrieken, de laatste meer voor pharmaceutische doeleinden.

In den laatsten tijd heeft men de methode om de boomen gedeeltelijk te ontdoen van den bast en dezen weer te laten bijgroeien geheel laten varen en daarvoor in de plaats gesteld de methode, waarbij de boomen eenvoudig geheel geveld worden.

De bast wordt gedroogd en naar gelang der soort, gestampt of in pijpen verhandeld. Zoo komt hij tegenwoordig voor verreweg het grootste gedeelte te Amsterdam aan de markt, waar tienmaal per jaar veilingen plaats hebben. De Amsterdamsche markt heeft de Londensche in den loop der jaren geheel overvleugeld, al heeft Londen, ten gevolge van aanvoer uit verschillende landen, de meerderheid boven Amsterdam wat betreft den handel in zwavelzure chinine.

Spreker wijst er ten slotte op, dat het gebruik van chinine, vooral in Indië en in China, door een goede propaganda aanzienlijk uitgebreid zou kunnen worden.

* * *

Van de handelingen van de *Vereeniging tot Verbreiding van Kennis over Nederland in den Vreemde* vernemen wij o.m. dat door het bestuurslid, Generaal-Majoor A. Hoogeboom te 's-Gravenhage, een keurig geïllustreerd boekje over Nederland en zijne Koloniën samengesteld is, in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal, terwijl een vertaling in het Italiaansch in bewerking is.

Om uitvoering te geven aan een lang gekoesterd plan, heeft het Bestuur een commissie gevormd, om te geraken tot het maken van een wetenschappelijke film over Nederland en de Koloniën. Door de zeer gewaardeerde hulp van het Koloniaal Instituut is de vervaardiging van een film over Ned. Indië in verren staat van voorbereiding.

Ook vormde zich een Pers-Comité uit de Heeren: Prof. Mr. J. A. van Hamel, Mr. J. Kalff Jr., Mr. Dr. E. van Ketwich Verschuur, Mr. M. Westerman (Secretaris) en Dr. D. Brocx, ten doel hebbende artikelen in buitenlandsche Dag- en Weekbladen over Nederland en de Koloniën te doen opnemen. Het Bestuur verwacht van het werken dezer Commissie veel goeds voor ons land.

Verder is nog een Commissie benoemd, in verband met een door den Heer Roeper Bosch te 's-Gravenhage uitgebracht rapport over de verbinding tusschen Japan en Nederland. Deze Commissie is als volgt samengesteld: Mr. J. H. Abendanon (Voorzitter), P. A. Roeper Bosch (Secretaris), Prof. M. W. de Visser, J. A. N. Patijn, Mr. H. C. Dresselhuys, H. H. v. Kol.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Spoorwegtoestanden.

In *de Indiër* spreekt L. met eenige minachting over hetgeen door de Westerlingen in Indië is tot stand gebracht, en komt op tegen de bewering, dat men in Indië ,,nog niet rijp'' is voor zeggenschap, en dat de Westerlingen alles veel beter kunnen. Volgens L. is dat laatste nog volstrekt niet bewezen, al worden er jaarlijks millioenen uit den bodem gepeuterd door de Europeesche cultures, en al spreekt men van pioniers en werkende geesten, die voor Indië alles gedaan hebben.

Wel waren de moeilijkheden groot voor de pioniers, maar de omstandigheden in Indië waren veel voordeeliger voor de immigranten dan in hun eigen land; immers konden ze beschikken over de hulp en steun van de Landskinderen, zonder wie ze nimmer iets tot stand gebracht zouden hebben en die met zwaren en slecht betaalden arbeid ,,de kastanjes voor de immigranten uit het vuur haalden.'' Door de goedkoope en gewillige werkkrachten, den goeden grond en het mooie klimaat gelukte dien zoo buitengewoon ondernemenden lieden, zonder de minste kennis van den landbouw, wat hun in een Westersch land niet gelukt zou zijn.

,,Wat hier in Indië werd tot stand gebracht, kon tot stand worden gebracht met de hulp van de bevolking die er maar zeer weinig voordeelen uit heeft getrokken en zeer partieel. En wanneer men vergelijkt hetgeen hier is verricht op verschillend gebied met wat elders in 't Westen is tot stand gebracht, al tientallen jaren geleden, dan ziet men nog zoo geweldig veel achterlijkheid, dat men zich afvraagt: is die Westersche ondernemingsgeest dan zoo ver verheven boven wat het Oosten zelf zal kunnen opbrengen? Is die heerschappij van het intellect en den arbeid dan zoo gerechtvaardigd dat ze verheerlijkt moet worden en als eerste argument moet worden gesteld om de heerschappij in elk opzicht van de immigranten onbetwistbaar te achten en gerechtvaardigd?''

Als bewijs van de achterlijkheid wijst schr. dan op hetgeen op verkeersgebied tot stand gebracht is, of liever niet tot stand gekomen is.

Als voorbeeld haalt hij aan de verbinding van B a n d j a r n e g a r a met W o n o s o b o, waarbij zich de middelmatigheid van de geïmmigreerde ondernemers demonstreerde. Hoe vaak is niet gevraagd om plaatsen als W o n o s o b o en P a t j i t a n uit haar isolement te halen, ,,maar die groote maatschappijen, die dan de bewijzen zijn van dien hooggeroemden ondernemingsgeest en dien voorbeeldigen werklust, lieten zich niet hooren, en menige plaats bleef en blijft nog afgescheiden en buiten de kans om een grootere welvaart te bereiken.''

De regeering heeft wel het beginsel erkend om afgelegen plaatsen uit haar isolement te halen en tot welvaart te brengen door het aanleggen van spooren tramlijnen, doch de energie van de S.S. was zeer beperkt. ,,De ondernemingsgeest van de spoor- en tramwegmaatschappijen met haar Europeesch kapitaal en haar Westersche hoofdambtenaren, in handen gehouden door een dwingende directie in Europeesche huiskamers tronende, is maar zeer betrekkelijk.'' Dit blijkt uit de kleingeestigheid, die de verbinding van spoor- en tramlijnen ter hoofdplaats Semarang tegenhoudt, terwijl toch de toekomst van de Sema-

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN
's-Gravenhage.
ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN
als: Kronen, Wandarmen, Pendents, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.
MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,
SPRAAKLEERARESSEN TE
AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916
behandelen alle **spraakstoornissen** in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.
Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met **September Cursussen geopend**, met twee lesuren per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereeniging
Specialiteit in Kaartsysteem
DEN HAAG Kneuterdijk — AMSTERDAM Weteringschans — GRONINGEN Spilsluizen

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.
EXTERNAAT en INTERNAAT.
AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officiëel als zoodanig **erkend.**
De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.
De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER
:: Magazijnen ::
ter Complete Meubileering
DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!
Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op
No. 2508 Haag.
Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.
Aanbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Spekslagerij. Groenmarkt 38.

Luxe Brood- en Banketbakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.
DEN HAAG,
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM,
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM,
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT,
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN,
Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

rangsche zeehaven afhangt van de wijze, waarop de spoor- en tramwegmaatschappijen haar taak opvatten. En dat daaraan wat hapert, toont de lijn Bandjarnegara—Wonosobo aan, want wordt de lijn niet doorgetrokken naar de tramlijn van de N. I. S., dan mist Semarang den afvoer der producten van een welvarende streek, daar de goederen dan naar Tjilatjap gaan.

Salatiga en de omliggende ondernemingen wachten nog steeds op de lang verbeide tramverbinding.

Zouden er niet oneindig meer lijnen aangelegd zijn, indien er stuwkracht ware uitgegaan van een vertegenwoordigend lichaam?

Het Inlandsche Credietwezen.

Onlangs ruimden we in deze rubriek de noodige plaats in ter bespreking van een artikel over het Inlandsch credietwezen, afkomstig van de hand van een harer ambtenaren, die geacht mag worden met den inwendigen gang van zaken op de hoogte te zijn. We wenschen nu de aandacht te vestigen op een artikel van een Inlandsch ambtenaar, die onder den naam van Natanegara hetzelfde onderwerp bespreekt in de rubriek ,,Achter de Schermen'', voorkomende in ,,de Indiër''.

Wat hij aanvoert, heeft betrekking op een residentie, waarin hij als ambtenaar gediend heeft, en al zijn de toestanden in de verschillende gewesten verschillend, ligt toch het vermoeden voor de hand, dat de ervaringen, door den schr. in bedoelde residentie opgedaan, die van veel Inl. ambtenaren in andere residenties zullen zijn.

In die residentie in het Westen is het Inl. Credietwezen, door de het goed met de bevolking meenende Regeering als een zegening bedoeld, voor het bestuur een fiasco geworden. Naar schrijvers' meening dragen alle partijen daaraan schuld ,,zoowel de invoerders, i.c. de inspectie en de Europeesche ambtenaren B.B. als de uitvoerders, t. w. de ambtenaren bij genoemde instelling en de Inl. ambtenaren B.B. alsook de bevolking zelve, die begint met elken nieuwen regeeringsmaatregel te wantrouwen, te beschouwen als een nieuwe last, een nieuwe ,,plagerij'' van de almachtige ,,Kandjeng Goebernemen'' ''.

Tegen de werkwijze van de heeren Sollewijn Gelpke, Koesoemo Joedo e. v. a. heeft de schr. dit, ,,dat ze de Inl. ambtenaren van te veel instructies voorzagen, en bij de enkele conferenties met de desahoofden, wegens gebrek aan taalkennis in de Soendalanden de Inl. ambtenaren tot spreekbuis gebruikten, die van de nieuwe instelling zelf niet veel begrepen, of het nut ervan niet inzagen, dan wel door te veel ijver bezield, opgejaagd door de gedachte om middels deze nieuwe instelling promotie te kunnen maken, de kracht der overreding vervingen door de kracht van den ,,prentah''.

Verder was het een bezwaar, dat de ambtenaren bij het Inl. credietwezen slechts contrôle voerden op de financiën, doch niet op den stand van zaken, terwijl er aan de samenwerking tusschen de ambtenaren I. C. en B. B. vaak heel wat ontbrak. Daarenboven werkte de vermeerdering van chefs, die in de oogen van den Inl. ambtenaar niet minder invloed konden doen gelden bij den Resident dan zijn werkelijke superieuren, niet gunstig.

Zóo kwam het voor, dat een regent, die den naam had veel te voelen voor het Inl. credietwezen, overal desaloemboengs deed verrijzen, ook daar, waar de economische toestand van het onderdistrict niets te wenschen overliet en de opbrengst van rijst, klappers en tweede gewassen van dien aard was, dat er veel kon worden uitgevoerd, zonder dat er gevaar bestond voor een tekort voor plaatselijke consumptie, terwijl misgewas er weinig voorkwam en er ook nog veel gedaan werd aan klapperteelt en visscherij in een groot meer. In bedoelde landstreek werden in het geheel dertien loemboengs opgericht, en bij de oprichting te veel door de vingers gezien en te veel dispensatie verleend op de geschreven bepalingen, wat volgens schr. aangemerkt moet worden als een der oorzaken voor de mislukking.

Zoo werd er de hand gelicht met de bepaling, dat bij de oprichting de desalieden padi moesten bijdragen naar gelang van de oppervlakte sawah in bezit.

Dit was niet naar den zin van de dessalieden, die geen padi brachten. doch bamboe, atep, arentouw of hun arbeid, welk voorbeeld door andere desa's gevolgd werd en door het bestuur wel goedgekeurd moest worden, daar men de op die wijze opgerichte loemboengs toch niet weer kon laten afbreken.

Toen echter de oogst binnengehaald en de tijd gekomen was om de loemboengs met de verplichte bijdrage te vullen, vonden allen het percentage te hoog. Protesteeren hielp niet, daar de regeling in de algemeene vergadering voor de oprichting aangenomen was. Op het ,,moefakat'' volgden toen de ,,prentah's''. De onderdistrictsschrijver, ambtshalve belast met de functie van loemboeng-gecommitteerde, trok naar de verschillende desa's om voor de ,,vulling'' der loemboengs zorg te dragen, want op het gebied van het credietwezen waren de hooge heeren buitengewoon streng. Maar daarmee was de waardeering voor het beleid der regeering ook verdwenen.

Toen de tijd aanbrak voor de uitgifte van de zaaipadi, rezen er weer moeilijkheden. De hooge rente van 50 pCt. per moesim, d. i. gewoonlijk 6 maanden, was den desaman toch wel wat hoog, en daar de sawah-bezitter een deel van zijn padi voor bibit bewaard had en de niet-sawah-bezitter, die in deelbouw werkte op andermans sawahs, bibit van den bezitter verkreeg, dan wel reeds zaaipadi gedeponeerd had, regende het weer prentah's, daar bij te lange bewaring er te veel spillage zou wezen, of de padi onbruikbaar zou worden voor bibit.

,,Oogendienerij, jacht naar promotie, vrees voor slechte conduite van de subalternen, onoordeelkundige invoering, eigen belang en eenzijdige contrôle van superieuren, hadden het fiasco van de instelling der desa-loemboengs in die residentie teweeggebracht. Na twee jaren werden de meeste loemboengs opgedoekt, de gebouwen of afgebroken of verkocht, naar de bijdragen konden de inleggers fluiten'', evenals de onderdistrictsschrijvers naar eenige schadeloosstelling voor het vele extra-werk, dat ze ,,ambtshalve'' hadden mogen verrichten. In die heele residentie zijn thans nog geen tien loemboengs in werking, en hoe dan nog......!

Ook over de afdeelingsbanken is schr. niet best te spreken. Opgericht ter bestrijding van den woeker en ter bevordering van den spaarzin der Inlanders, profiteert de desa-man er niet van, daar hij geen borgen kan stellen en bij het ,,tanggoeng renteng'' systeem (waarbij een zeker aantal leeners voor elkaar borg blijven) niet voldoende vertrouwen kan inboezemen om te krijgen, hetgeen hij noodig heeft. Zoo kwamen er gevallen voor, dat voor het aankoopen van een karbouw slechts *f* 15.— verschaft werd.

Dan wordt een rente van 12 pCt. per jaar door de heeren van het I. C. nog schappelijk genoemd.

En dan de achterstand!

Hoewel bij het uitleenen de Inl. ambtenaren worden uitgeschakeld, krijgt de prijajie elke maand ,,een achterstandstaat van zijn ressort, een staat, waarin het bedrag staat vermeld, dat de leeners verzuimd hebben te voldoen in de afgeloopen maand of maanden.'' Dat beteekent voor den ambtenaar, dat hij zijn oppasser er op uit moet sturen om de achterstallige betalers te gelasten hun schulden te betalen. Hoewel de afd.-banken als particuliere instellingen beschouwd moeten worden, kunnen ze het bestuur toch niet missen.

Daarop haalt schr. het voorbeeld aan van een achterstand van ruim veertien duizend gulden in een onderdistrict en van zes en twintig duizend gulden in de geheele afdeeling.

,Om daarvan zooveel mogelijk binnen te krijgen, bracht de ass.-wedana dagen en nachten buitenshuis door, sliep bij de desa-hoofden en voerde niets anders uit dan de achterstalligen narijden, en eerst door overreding, daarna door dwang hen tot betaling te dwingen. Het gelukte hem den achterstand terug te brengen tot *f* 400.—, die oninbaar waren, en de tevredenheid van den resident voor zijn betoonden ijver weg te dragen. Daarvoor echter had de bevolking kleedingstukken, kippen en geiten verkocht aan hen, die van contanten voorzien waren en zelfs bouwgronden en klappertuinen verpand voor prijzen vèr beneden de waarde, alleen om maar af te wezen van de politie.

Een andere functionaris, die minder kras te werk ging, zich van den financieelen toestand der achterstalligen overtuigde en hun, die geen contanten hadden, den tijd liet voor den verkoop van hetgeen ze missen konden, wat niet naar den zin was der ,,hooge heeren'', werd overgeplaatst. ,,Zijn opvolger, leering trekkende uit het lot van zijn voorganger, ging danig te keer, nam geen verontschuldigingen aan, maakte zich zelfs schuldig aan machtsmisbruik door de lieden, die niet direct betalen konden in de kasistenan aan te houden tot de ,,achliwaris'' (de erfgenamen) ze aflosten door den achterstand te betalen.''

Spreek den dessa-man niet van de zegeningen der

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL
TANDARTSEN.
FREDERIK HENDRIKLAAN 45.
Telephoon: SCHEVENINGEN 122.
Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"
OPGERICHT 1906.
Gevestigd Galileïstraat 2a. - Den Haag.
Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: *Dinsdag 7—9 n.m.* en *Vrijdag 2—3 n.m.*
Directie: W. H. BIK. J. VAANDRAGER.

M. VISSER,
voorh. A. J. RODBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

Windsheimer Mineraalwater
HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.
POLMAN, HOELEN & Co.
KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC. No. 945.
Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verscheping van goederen van
Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND BIJ ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
DEGELIJK ONDERWIJS IN
DUITSCH. ENGELSCH. FRANSCH. SPAANSCH. ITALIAANSCH, enz.
LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITSSCHOOL
OVER DE WAALSCHE KERK
58 NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

beschaving, noch den prijajie, ,,die angstig voor het verlies zijner betrekking handelen moet, zelfs tegen zijn overtuiging en gevoel in.''

De slechte betalers onder de bevolking worden door dergelijke maatregelen afgeschrikt om gelden op te nemen en als er dan geen leeningen meer gesloten worden, gaan de agenten der banken druk rond en nemen leeningsaanvragen op zonder nauwkeurig onderzoek te doen naar de borgen.

Komen de gelden dan niet op tijd binnen, zoo kloppen de agenten bij de Inl. ambtenaren aan om hulp en het spelletje begint opnieuw.

In bedoelde residentie zouden de presidenten der landraden heel wat kunnen vertellen over de credietbanken en schr. meent — en wellicht met grond — dat het in verschillende andere residenties al evenzoo is.

Het is zeer te betreuren, dat een instelling, die goed bedoeld is, door verschillende samenwerkende omstandigheden voor een deel der bevolking eerder een last dan een zegen is en niet aan het doel beantwoordt, en het ware zeker te wenschen, dat afdoende maatregelen genomen werden om het credietwezen grondig te herzien en te hervormen, opdat het voldoen moge aan de verwachtingen, die ervan gekoesterd werden!

Suriname.

Uit ,,*De West*'' van 24 Augustus tot 21 September de volgende berichten:

Cassave-fabriek. — De verlaten gebouwen en machinerieën van de voormalige Paramaribo Rubber and Timber Estates aan de Tempati, zijn op publieke veiling verkocht voor *f*7550 aan den heer W. E. van Romondt. De kooper moet het voornemen hebben de fabriek naar elders te verplaatsen om op groote schaal de verwerking van cassave ter hand te nemen.

* * *

Houthandel. — De houtuitvoer neemt toe. Met de Nickerie werden niet minder dan 490 blokken naar New-York verscheept.

* * *

Pekelwaren. — De heer J. R. Robles heeft een inrichting geopend voor de bereiding van zoutvleesch en pekelwaren. De inrichting kan drieduizend pond vleesch per week verwerken. Er is sprake van dat Demarary den uitvoer zal toestaan van een grooter hoeveelheid vee dan tot dusver, op voorwaarde dat een deel daarvan in den vorm van zoutvleesch aldaar terugkeert.

* * *

Scrrutton-Line. — Vanwege de Scerútton-Line is bericht ontvangen, dat zij niet kan voldoen aan het verzoek om lading voor Europa af te halen te Paramaribo.

* * *

Centengebrek. — Met het oog op de heerschende schaarschte aan koperen centen, heeft het Bestuur de uitzending gevraagd van een half millioen centen uit Nederland.

* * *

Demerary Bauxiet. — Het schip, dat onlangs kolen te Paramaribo aanvoerde, zou op de terugreis in Demerary de eerste partij bauxiet inladen voor Amerika. De ,,*Argosy*'' vermeldt dat die verscheping belet is. Demerary wacht, alvorens uitvoer van bauxiet naar Amerika wordt toegestaan, op nadere instructies van de Engelsche regeering.

* * *

Surinaamsche Bank. — De biljetten der Bank moeten volgens het octrooi gedekt zijn voor een derde door munt- of muntmateriaal.

De gouverneur kan echter ontheffing daarvan verleenen, en tijdelijk de verhouding wijzigen.

Van die bevoegdheid is thans gebruik gemaakt. Op verzoek van de bank, is de dekking, in afwachting van nadere regeling, tijdelijk bepaald op een vijfde.

* * *

Sprinkhanen-plaag. — Het westelijk deel van Britsch Guiana wordt bezocht door een sprinkhanenplaag, die uit Venezuela schijnt overgewaaid. Alle krachten worden aangewend om de plaag te stuiten en de omstreken van Georgetown en de oostelijke districten vrij te houden van dit vernielend insect, dat in millioenen komt opzetten en heele aanplantingen verwoest.

De ,,*Argosy*'' herinnert er aan, dat Britsch Guiana in 1886 eenzelfde bezoeking heeft gehad, waarbij de insecten zich vrijwel over het geheele land verspreidden. Men loofde toen prijzen uit voor het vangen van sprinkhanen en vooral van de eitjes, met het gevolg dat de arbeiders van één plantage 1600 gallons van dit goedje inleverden, waarvoor hun *f*2000 werd uitbetaald. De directe bestrijding kostte aan Britsch Guiana destijds *f* 70.000.

* * *

Een kras oudje. — De ,,*Surinamer*'' schrijft dat de oude Gaston, voormalig bastiaan der plantage Visscherszorg, onder veel belangstelling zijn 103e levensjaar heeft gevierd.

* * *

Lepra genezen. — De ,,*Surinamer*'' meldt, dat een meisje, dat lepreus was, hersteld de Gerardus Majella stichting kon verlaten, na behandeling met chaulmogra-olie.

* * *

Overzicht van de voornaamste uitvoeren over het loopend jaar, vergeleken met het vorig jaar:

De uitvoer bedroeg van Jan. tot Aug. 1917: balata 444.205 K.G. (1916: 337.502 K.G.); cacao 1.485.830 K.G. (1.390.747 K.G.); ruw goud 335.333 gr. (583.368 gr.); rond of vierkant hout 1310 M^3. (554 M^3.); letterhout 39.242 (19.200) K.G.; huiden 13.310 (26.056) K.G.; koffie 91.666 (412.263) K.G.; mais 99.390 (455.379) K.G.; rum of dram. 50 pct. 358.085 L. (843.518 L.); suiker 1ste pr. 9.084.650 (4.023.844) K.G.; id. naproduct 136.020 (158.375) K.G.

Voorts werd uitgevoerd, als afkomstig van Cayenne: in 1917: 10.070 gram goud; in 1916: 36.113 gr. goud en 2174 K.G. balata.

* * *

Het volgend artikel in ,,*De West*'' van 18 September komt ons belangrijk genoeg voor om het in zijn geheel hier te laten volgen:

De nieuwe immigratie-voorwaarde. — Het Gouvernement van Demerara heeft telegraphisch uit Londen een overzicht ontvangen van de voorstellen die de Emigratie-Conferentie te Londen heeft gedaan ten aanzien van de emigratie uit Britsch-Indië. De voorstellen worden thans overwogen door de Britsch-Indische regeering.

Wat te dier zake wordt besloten ten aanzien der Britsche koloniën, zal waarschijnlijk in de toekomst ook gelden voor Suriname. Op de regeling, die komen zal, zullen wij echter vermoedelijk niet den minsten invloed kunnen uitoefenen.

De Emigratie-Conferentie te Londen stelt niet alleen voor, om den contract-arbeid af te schaffen, maar bovendien om voor geen kolonie de immigratie van vrije arbeiders toe te staan, zoolang daar niet alle bestaande contracten bij de wet ontbonden worden. Dit laatste voorstel zal waarschijnlijk in de betrokken koloniën nog al wat verzet ontmoeten. De vrijkomende immigranten zullen mogen kiezen om onder de bestaande voorwaarde van repatrieering te blijven, of onder de nieuwe voorwaarden. In het laatste geval tellen de eerste vijf jaren van hun verblijf niet mede voor het verkrijgen van recht op retourpassage.

De toekomstige immigratie zal meer het karakter dragen van kolonisatie, waarbij het Gouvernement bemiddeling verleent.

Na drie jaren arbeider te zijn geweest, heeft de immigrant recht om op billijke voorwaarden een perceel te bekomen, om zich te vestigen als landbouwer. Het Gouvernement staat hiervoor borg.

Na aankomst wordt de immigrant van Gouvernementswege voor de eerste zes maanden toebedeeld aan de een of andere plantage. Na die zes maanden is hij vrij om te gaan werken waar hij wil, mits hij van de voorgenomen verandering een maand vooruit kennis geeft. Immigranten worden slechts toebedeeld aan ondernemingen die geacht worden hare verplichtingen ten aanzien van loonen, geneeskundigen dienst, huisvesting, enz. behoorlijk te kunnen nakomen. Een vergunning is noodig om immigranten in dienst te mogen nemen. Wie dit doet zonder vergunning is strafbaar.

Het niet nakomen van werkovereenkomsten, zal niet meer strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, doch langs den gewonen weg civielrechtelijk.

De minimum loonen zullen worden vastgesteld,

A. KOGELS & ZOON

DEN HAAG, Prinsestraat 52—56. **AMSTERDAM,** Leidschestraat 13.

Lincoln-Hanan Shoes

nieuwste modellen.

WANDEL- en AVONDSCHOENEN.

Vraagt onzen volledigen Catalogus.

F. I. TAVERNE, Arts.

PIET HEINSTRAAT 30 's-GRAVENHAGE

SPREEKUREN:

Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag, van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekte, Nierziekten, Huidziekten* en *Geslachtsziekten.*

R. Kreymborg & Co.

Hofleveranciers.

MODERNE MAGAZIJNEN VAN HEEREN- EN JONGENSKLEEDING, gemaakt en op maat.

Specialiteit Indische Uitrustingen

UNIFORMEN, GALAKLEEDING.

AMSTERDAM, Leidschestraat, 1e v. Swindenstraat, Ferd. Bolstraat, Nieuwendijk
ROTTERDAM, Binnenweg
UTRECHT, Mariaplaats
LEIDEN, Botermarkt
ZAANDAM, Damstraat
DELFT, Markt
's-HERTOGENBOSCH, Markt
's-HERTOGENBOSCH, Snellestraat
MIDDELBURG, Langedelft
EINDHOVEN, Rechtestraat
MAASTRICHT, Groote Staat
VENLO, Vleeschstraat

Hoogfijne Maatzaken doch geen tailleursprijzen

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.

in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. TER BRUGGEN,

BOREELSTRAAT 5 (lijn A)

'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en schriftelijk naar alle werelddeelen.

Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.

Aanbevolen door de beste Indische familiën.

Den Haag, 30 Augustus 1914.
Conradkade 23.

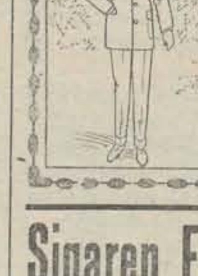
Geachte Heer TER BRUGGEN,

Nu mijn studie in het boekhouden, onder Uwe leiding, geëindigd is, kan ik niet nalaten U nogmaals mijn hartelijken dank te betuigen voor Uw uitstekend onderwijs in dat vak. Door den leerling zooveel mogelijk zelf te laten werken en daarna de onvermijdelijke fouten in zijn bijzijn te verbeteren, zorgt ge dat het geleerde niet alleen in het geheugen blijft hangen, maar ook tot het verstand doordringt. Veel dienst doen daarbij Uw werkjes: „Schets van 't Boekhouden" en „Drie balansen uit de Praktijk", die ik met steeds klimmende belangstelling heb doorgewerkt. Waar ik kan, zal ik dan ook Uw inrichting gaarne aanbevelen.

Na vriendelijke groeten,

t. a. v.

C. v. d. VELDE, Gep. O.-I. Ambtenaar.

UITRUSTINGEN voor INDIE.

Geheel compleet

CIVIEL EN MILITAIR

Gebrs VLES

Breestraat 177 **LEIDEN.**

Tel. Int. 393.

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij

voorh. L. LANGE.

Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.

Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.

HOOGFIJNE LICHTE BREMER SIGAREN ....
.... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

elke vijf jaar worden herzien. Zij moeten verband unden met de kosten van het leven.

Het eerste jaar na aankomst hebben kinderen beeden elf jaar aanspraak op vrij voedselrantsoen en inderen beneden vijf jaar melkrantsoenen gedurene zes maanden, benevens verzorging.

Ondernemingen, die meer dan 20 mannelijke immigranten hebben, zullen aparte woningen voor gehuwden moeten hebben. Zij die minder arbeiders ebben, zullen ook in die richting zooveel mogelijk edewerken. Elk volwassen mannelijk immigrant oet een plekje hebben om te beplanten bij zijn oning. De geneeskundige behandeling blijft zooals ij thans is.

De emigratie van geheele families zal worden beorderd. Leden van het gezin zullen voortaan niet eer kunnen worden afgekeurd alleen op grond dat ij niet geschikt zijn te werken.

Van Overheidswege zal niet worden medegewerkt m op zich zelf staande personen beneden achttien ar, of vrouwen, te doen emigreeren, tenzij deel uitakend van een gezin.

Na drie jaar heeft de immigrant en zijn gezin echt op halve retourpassage, na vijf jaar op drie wart passage, na zeven jaar op volle passage. Dit echt vervalt wanneer hij een stuk grond neemt om ich als kolonist te vestigen.

In zake huwelijk, echtscheiding, onderwijs en potieke rechten, zijn eveneens regelingen voorgesteld, ie echter niet zijn gespecificeerd in het in Demerara ntvangen telegram.

* * *

Dr. Th. Lens vestigt de aandacht op een zinstorene drukfout in zijn ingezonden stuk in het vorige ummer: in regel 23 v. o. staat n.l.: „het licht en e gelijkmatige warmte"; lees: „het licht in de geelijkmatige warmte."

Curaçao.

De *Curaçaosche Crt.* van 7 Sept. j.l. meldt:

De maismolen, die het Bestuur uit Amerika heeft ten komen, is door den Directeur der Openbare Verken opgesteld in de voormalige militaire bakerij. Hij wordt gedreven door de machine van den oomwals en kan per dag zestig tot tachtig zakken ais van 50 kilo tot meel vermalen. De kosten zijn 1.50 per zak van 50 kilo.

Van de gelegenheid om de mais gemalen te krijen wordt druk gebruik gemaakt en het gelukkige evolg er van is, dat het maismeel, dat den laatsten ijd 30 à 35 cent per kan kostte, nu voor 20 cent per an verkocht wordt.

* * *

In het *Boletin Comercial* van denzelfden datum ezen wij, dat ook op Curaçao gebrek aan tarwemeel reigde. Het blad vernam uit goede bron, dat het evaar, waarmede de invoer van tarwemeel uit de ereenigde Staten bedreigd werd, bezworen is, aanezien de moeilijkheden ondervangen zijn, welke den itvoer van de bestelde hoeveelheid in den weg stonen. Een deel van deze hoeveelheid werd per s.s. *alia* verwacht en de rest zou geleidelijk worden angebracht met volgende booten.

* * *

Elders lezen wij het verblijdende bericht:

Op *Mount Pleasant* zullen spoedig de eerste rijpe salbladeren geoogst worden en ontvezeld. Men beekent 10.000 KG. schoone vezel te verkrijgen. De oodige machinerieën werden reeds besteld. Over zes aanden hoopt men een tweeden oogst bladeren te unnen verwerken. De sisalcultuur kan dus als gelaagd beschouwd worden.

* * *

De *Amigoe di Curaçao* vermeldt:

De totale waarde der uitgevoerde artikelen uit de eheele kolonie, ƒ 652.025, bleef in het tweede kwaral van het loopende jaar ruim ƒ 200.000 onder die an het eerste kwartaal.

Evenwel behoeft deze achteruitgang ons niet te erontrusten, omdat alleen reeds aan steenkolen voor ijna twee honderd duizend gulden minder werd uitevoerd in het tweede kwartaal.

Verschillende groote stoombooten, die anders geegeld onze haven aandoen en hier kolen innemen, lijven nu weg om den oorlog. Die komen wel weer erug, als de vrede in 't land is. Daarover dus geen ood. Onze gewone handel gaat normaal, en dat is e hoofdzaak. Het tweede kwartaal van dit jaar is elfs beter dan hetzelfde tijdvak van het vorige jaar.

Werd uitgevoerd aan:

Aloe	voor	ƒ	25.515
Dividivi	„	„	7.224
Geitevellen	„	„	21.655
Stroohoeden	„	„	84.817
Huiden	„	„	3.815
Katoen	„	„	13.793
Katoenzaad	„	„	1,317
Mest	„	„	16.656
Pinda's	„	„	3.424
Steenkool	„	„	361.265
Zout	„	„	35.429

* * *

Dat ook de hoofdstad van het eiland Curaçao vooruit gaat, maken wij uit het volgende bericht op:

De verbreeding van de Breede Straat aan de Overzijde heeft haar beslag gekregen. Flink en royaal werd het werk uitgevoerd. De viersprong is nu ruim genoeg voor het drukke verkeer, en de weg keurig in orde gemaakt. Dankbaar en voldaan meenen wij een woord van lof niet te mogen onthouden aan den Heer Directeur en de heeren opzichters van Openbare Werken.

„Konden de nauwe, donkere steegjes van de Punda ook maar op deze wijze worden opgeruimd. De openbare gezondheid en de publieke moraliteit zouden daar zeer bij winnen."

Zoo merkt de *Amigoe* op.

* * *

De statuten der „*Curaçaosche Vereeniging ter bestrijding en Voorkoming van Geslachtsziekten*" zijn goedgekeurd en werden openbaar gemaakt in de *Boletin Comercial*.

Naar aanleiding hiervan merkt de *Amigoe* op:

„Het goede doel, door deze Vereeniging voorgesteld, verdient zeer zeker aller steun en medewerking en zal samenwerking juist op dit gebied met een neutrale vereeniging soms tot groote moeilijkheden aanleiding kunnen geven. Wij twijfelen er echter niet aan, of Dr. N. Waterman zal het daarheen weten te leiden, dat door de R. K. Geestelijkheid steeds gaarne de meest volledige steun kan worden verleend, in de volle overtuiging, dat deze neutrale vereeniging immer de Katholieke principen zal eerbiedigen en daar rekening mede zal houden in haar optreden tegenover de Katholieke bevolking.

„Voor de R. K. Geestelijkheid, die sinds jaar en dag strijdt tegen het maatschappelijk kwaad, kan deze Vereeniging wederkeerig een groote steun zijn om de publieke moraliteit te helpen verbeteren."

* * *

Uit het Jaarverslag van de *Kamer van Koophandel en Fabrieken* te Rotterdam:

„Ook in het afgeloopen jaar was de toestand op Curaçao vrij gunstig. De betrekkelijk weinige voortbrengselen brengen zoowel in Nederland als te New York goede prijzen op en vooral in dividivi was de handel vrij levendig. Deze looistof werd hier te lande vroeger weinig verbruikt, doch de oorlog heeft ook in dat opzicht tot andere gedachten gebracht en nu werd het product in flinke hoeveelheden in de looierijen verwerkt, waardoor de invoer gestadig toenam, totdat in Augustus 1916 de Nederlandsche Overzee Trustmaatschappij geen consenten meer verleende en dus de invoer werd stopgezet.

„Aangezien Curaçao-dividivi als de beste soort wordt beschouwd en ook in New-York zeer gewild is, zal het artikel derwaarts gemakkelijk plaatsing blijven vinden.

„In ons vorig verslag maakten wij reeds melding van het feit, dat bij de uitbreiding van het scheepvaart- en het handelsverkeer, men op Curaçao sterk het gemis voelde van een bankinstelling; wij kunnen thans berichten, dat zich ter plaatse een Bankinstelling zal vestigen, die dus in een gevoelde behoefte zal kunnen voorzien.

„Door de ligging van Curaçao in de nabijheid van de Zuid-Amerikaansche republieken, waarvan de handel nog steeds voor uitbreiding vatbaar blijft, kan Curaçao na den oorlog een goede toekomst tegemoet gaan en is het zeer zeker een verblijdend teeken, dat de Regeering het belang inziet van dit eiland als een middelpunt van handel en verkeer en er ook het hare toe bijdraagt om te zorgen, dat Curaçao aan de eischen van het moderne verkeer op den duur zal kunnen blijven voldoen."

* * *

De Amerikanen op St. Domingo en ook op Haiti, willen gaan bouwen. Zij zoeken nu op de Curaçaosche eilanden ambachtslieden te werven, vooral metselaars en timmerlieden. Zij bieden 2 tot 3 dollar per dag.

„Dergelijk aanbod is zeer verlokkend, maar...... niet in het algemeen belang van Curaçao", zoo merkt de *Amigoe* op.

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.
Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.
Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen van af . . . . f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe . . . . f 12.50

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek
WALDORPSTRAAT 16—22
's-GRAVENHAGE TELEF. 1163
Beveelt zich bij Uwe Leden aan.
Behalve GOED BROOD wordt U een dividend van 5 % gewaarborgd.

INSTITUUT VOOR MEISJES
EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.
Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)
School- en Pensiongeld Internaat f 800.-
Met inbegrip der vacanties . . . f 1000.—.-
De Directrice: A. J. NELCK.

Kleermakerij UNICUM
Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947
CHEMISCH REINIGEN
REPAREEREN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.
Bijz. geschoolde Uniformwerkers, le kl. D. en H. Coupeurs
UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A halte Valeriusstraat DEN HAAG
Eenig adres voor hen die zich goed en voordeelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND van 10 tot 4 uur.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Inl. oordeel over de Gemeenteraden. Op de *S.I.*-Vergadering in het *Sirenepark* te Manggabesar (Batavia) heeft de heer *Soekirno*, voorzitter dier vergadering, gesproken over de gemeenteraden — alzoo de *Modjopait*. De meeste Inlanders — zegt hij — weten feitelijk nog weinig of niets van deze instelling af. Alleen wanneer er opcenten van de belastingen betaald moeten worden, dan schrikken zij er van op en hooren dan van een „Gemeenteraad", die zoodanige beslissing genomen heeft. Spreker gaf daarom een uitlegging van deze instelling en hare bedoeling en wees er op, dat de Inlanders daarin goed vertegenwoordigd moeten worden, opdat hunne belangen naar behooren behartigd zouden worden en niet ten achter gesteld bij die van de andere rassen onder de ingezetenen. Hij keurde de samenstelling dier Raden af, omdat zij bestaan uit Hollandsche leden, door de Hollanders verkozen, en uit Inlandsche en daarmede gelijk gestelde leden, die niet gekozen, maar door het bestuur als zoodanig benoemd worden. „Ziedaar een groot verschil en een groote fout", zeide hij, „zéér ten nadeele van de Inlanders, Chineezen, Arabieren enz. Van de gekozen leden kunnen de kiezers de zekerheid hebben, dat zij, die hen daartoe verkozen, naar behooren vertegenwoordigd worden. Van de benoemde leden moet men 't maar op gezag aannemen, dat zij de belangen der Inlandsche gemeentenaren begrijpen en die naar behooren zullen behartigen. Zekerheid heeft men daaromtrent niet. Te begrijpen is 't daarom, dat de stemmen van de eerst bedoelde leden steeds in den Raad zullen domineeren. Ziet maar — zoo vervolgt hij — hoe bij de verkiezingen de kapitalisten er werk van maken in dien Raad hunne menschen geplaatst te krijgen. De belangen van de Inlanders komen hierdoor in het gedrang. Meer dan noodig is 't daarom, dat de Inlanders hun eigen leden in den Raad mogen kiezen. Hij zeide verder, dat het bestuur dit ook reeds overwogen heeft en een wetsontwerp ingediend, houdende o.m. de bepaling, dat gekozen kunnen worden zij, die minstens een Inlandsche 2e klas-school doorloopen hebben en een inkomen hebben van minstens *f* 50.— 's maands. Kiezers kunnen dezelfde cathegorie van personen zijn en die daarbij de Hollandsche taal verstaan.

De heer *Soekirno* verklaarde, dat hij zich met dit voorstel niet kon vereenigen, ten eerste, omdat zeer weinig Inlanders aangetroffen worden, die een minimum inkomen van *f* 50.— 's maands genieten, vooral op kleine plaatsen. Zij, die het z.g. „kleinambtenaars-examen" afgelegd hebben, mogen zich blijde achten, als zij een traktement van *f* 30.— krijgen. Die van de 2e klas Inlandsche school afkomstig zijn, ontvangen nog minder. Ten tweede zijn er z. i. zoovelen, die niet een 2e klas Inlandsche school afgeloopen hebben en toch, wat kunde en ervaring betreft, eerder voor kiezer in aanmerking gebracht kunnen worden. Wordt het voorstel aangenomen, dan zullen slechts ambtenaren tot de kiezers en gekozenen behooren en mijn verlangen — alzoo *Soekirno* — is juist, dat zij daartoe niet mogen behooren. Hij wilde, dat kiezers mogen zijn alle meerderjarigen, die lezen en schrijven kunnen en in de belastingen zijn aangeslagen en dat onder die kiezers gekozen mogen worden zij, die de Hollandsche taal verstaan, ambtenaren daaronder niet begrepen. Verder was hij van oordeel, dat de technische belangen van de gemeente, inzonderheid in de *kampongs* niet genoegzaam behartigd worden, en wel omdat in de Raden geen deskundigen op dit gebied aanwezig zijn.

De heer *Wongsoamidjojo*, president van de I.S.D.V. *Boedikapertjäan*, was van oordeel, dat ambtenaren ook mochten kiezen en gekozen worden. „Goed", — zeide Soekirno — „als zij maar belasting betalen." Waarop de heer *Tjokroaminoto* — de welbekende voorzitter van de Centrale S. I. — 't volgende er aan toevoegde: „Het Rijk houdt er als 't ware een rijkskas op na. Ieder, die den naam van staatsburger verdient, is verplicht die kas in den vorm van belastingen te vullen. Is die kas leeg, dan gaat het Rijk onvermijdelijk te gronde. Ieder weldenkend mensch zal 't met mij hieromtrent eens zijn. De Inlandsche ambtenaren nu betalen geen belastingen, kunnen slechts beschouwd worden als het materiaal, waaruit die kas is samengesteld. Een gezaghebbend persoon heeft ergens geschreven, dat ieder, die de kas niet helpt vullen, met den naam van „misdadiger" bestempeld moet worden. Daarom mag dan ook een Inlandsch ambtenaar *niet* kiezen, noch *gekozen worden*."

Na nog eenig debat werden de volgende moties aangenomen:

I. De Openbare Vergadering v. S. I.,

overwegende, dat de belangen der Inlandsche bevolking bij de benoemde Inlandsche leden van den gemeenteraad, niet geacht kunnen worden voldoende te worden behartigd,

overwegende, dat bedoelde belangen betere behartiging zullen vinden bij de vertegenwoordigers der bevolking, die uit en door de bevolking zelf worden gekozen,

draagt het bestuur van de S. I. op de noodige stappen te doen ter verkrijging van Inlandsch kiesrecht voor de gemeenteraden,

gaat over tot de orde van den dag.

II. Overwegende, dat de technische krachten in den gemeenteraad niet voldoende moeten worden geacht voor de behartiging der technische belangen van de gemeente, in het bijzonder in de *kampongs*,

dringt aan op betere voorziening in technisch onderlegde Inlandsche werkkrachten in den gemeenteraad,

gaat over tot de orde van den dag.

(Onder de laatste mailberichten lezen wij, dat door het comité tot oprichting eener kiesvereeniging voor Inlanders op de *aloon-aloon* te Bandong, den 31en Augustus 1917 een meeting is uitgeschreven, ter bespreking van de wenschelijkheid van het verleenen van kiesrecht aan Inlanders, gebaseerd op individueele ontwikkeling. Tevens zou dan een motie aan den Landvoogd worden vastgesteld, waarin om kiesrecht zal worden gevraagd. Ook uit andere plaatsen zijn sprekers uitgenoodigd, onder wie de heer *van Hinloopen Labberton).*

In het Belang van den „Tani". Te Bondowoso is ook een vergadering van de S. I. gehouden, waarin de president dezer afdeeling, de oud-hoofddjaksa, *Raden Ario Soerio Dipoetro*, als spreker optrad. Het was een toespraak in de Madoereesche taal en slechts verstaanbaar voor de heel dichtbij staanden. Hij stelde in het licht, dat gronden, welke bij de verhuur voor de rietkultuur in uitmuntenden staat verkeeren, na afloop van de campagne aan de verhuurders in min of meer deplorabelen toestand worden teruggegeven, en dan nog dikwijls ver over den bedongen huurtijd, zoodat zij niet tijdig genoeg met *padi* kunnen worden beplant. De Inlanders moesten z.i. de handen ineenslaan om dergelijke misstanden tegen te gaan. Het herhaaldelijk doorzoeken van tabaksverzendingen door de extra-tabakspolitie, wat veel oponthoud in het vervoer naar de ondernemingen en ook beschadiging van het produkt veroorzaakt, behoorde een eind te nemen en daarom raadde de spreker aan, de tabaksvrachten vóór de verzending, zoo noodig na visitatie, te verzegelen ter plaatse van afzending. De transporten behoorden dan verder ongemoeid te worden gelaten. Het was duidelijk, dat de spreker met een en ander de belangen van den „kleinen man" op 't oog had en hij zijn hoorders, in goeden zin, leeraarde. Immers elke poging om misstanden te bestrijden, verdient waardeering, *n'en déplaise* degenen, tegen wier belangen zulks wellicht moge indruischen. *(Bintang Soerabaja).*

Al te vrijmoedig. Hetzelfde blad deelt mede, dat een Japansch gezelschap van professoren en leeraren in Augustus j.l. na een bezoek aan de *Kartinischool* te Semarang, tegen half twaalf v.m. een bezoek zou brengen aan de M.U.L.O.-school. De assistent-resident en de heeren Kruimel en Lutter, leden van de Europeesche schoolcommissie, waren op het officieel vastgestelde uur bij laatstgenoemde onderwijsinrichting aanwezig, doch daar bleek den heeren, dat de Japansche gasten hun vóór waren geweest. Om elf uur was het gezelschap er aangekomen en had een en ander maar zonder de schoolcommissie bezichtigd!

Inl. kunstnijverheid als huwelijksgeschenken. Tot nu toe was 't de gewoonte in de Vorstenlanden om bij huwelijken van vorstelijke personen geschenken uit te wisselen. Deze huwelijkscadeaux bestonden uit een aantal karbouwen, een hoeveelheid *beras* (ongekookte rijst) *trasi* (een onmisbaar ingredient voor de rijsttafel) en een aantal zakken met *ringgits* (rijksdaalders). Op voorstel van het Solosche hof werd eenigen tijd geleden tusschen de kratons te Solo en Djokdja van gedachten gewisseld over de vraag: of het niet mogelijk was die oude adatgebruiken af te schaffen en bij huwelijken van

Kunst onder een ieders bereik.
2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.
Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f 1.- p. st. pl. porto.
Kunsthandel ....DEN HAAG H. BOS 2e Sweelinckstr. 9 ....Telefoon H. 875

MAGAZIJN VAN
Heerenhoeden en Pelterijen,
EDUARD PELGER,
Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 201
EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

Eerste 's Gravenhaagsche Nacht Veiligheidsdienst
Met Premievrije Polis tegen inbraak bij Nieuwe Eerste Nederlandsche Oudste Inrichting van dien aard te 's-Gravenhage.
Directie:
L. J. L. SCHAS, Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE, Oud-Kapt. d. Infant.
Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.
Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging" genieten **5 pCt. korting.**

...... Melkinrichting ......
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„PASTEUR"
Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

DE BLOOIS & JENTEN
Kantoor en Remise:
Hoefkade 556—564
hoek van Bassenstraat
'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

vorstelijke personen meer moderne cadeaux uit te wisselen. De *Sinar Djawa* vernam, dat thans daartoe besloten is. Zoo zal Solo voortaan bij die gelegenheden kostbaar Solosch batikwerk en de voortbrengselen van specifiek Solosche kunstnijverheid naar Djokdja zenden, terwijl Djokdja bijv. behalve Djokdjasch batikwerk, ook fraai goud, zilver- en koperwerk van Kotagédéh, als huwelijksgeschenken in Solo zal aanbieden

Ned. Leergang. „Algem. Ned. Verbond". Te Cheribon heeft, volgens de *Pantjaran Warta*, de opening hiervan den 4en Augustus jl. plaats gehad in het gebouw van de *H. I. School*, waar ook de noodige inlichtingen omtrent het schoolgeld, de lesdagen, enz., gegeven werden. Daarna gingen de onderwijzers en leerlingen naar de *kaboepaten* (regentswoning). 't Was een lange stoet. Voorop de *drie* onderwijzeressen en *vier* onderwijzers en daarachter de *275* jongelui, allen Inlanders. In de *kaboepaten* waren reeds aanwezig: de Resident, de Regent, de Controleur, de Voorzitter en andere leden van het *Comité van Toezicht en Beheer*, de Majoor der Chineezen, eenige Inlandsche ambtenaren en enkele andere belangstellenden. De Voorzitter van het Comité, de heer *Jacometti*, opende de bijeenkomst, heette de aanwezigen welkom, gaf een korte verklaring van de oprichting van dezen cursus en gaf zijn vreugde te kennen, dat zoovele leerlingen ingeschreven waren. Hij vestigde de aandacht op het groote nut van dezen cursus, als middel om de minder-ontwikkelden nader te brengen tot de nog te kleine groep der intellectueelen en zoo de massa te brengen tot meer belangstelling voor het eigen land. De Regent sprak vervolgens den deelnemers aan dezen cursus toe in het Maleisch, hen opwekkende de lessen trouw te bezoeken en er op wijzende, dat zij 't zelf in de hand hebben om van het schoolgeld, dat zij zouden moeten betalen, later een zeer hooge rente te trekken, wanneer zij — eenmaal in het bezit van het klein ambtenaars diploma — hun positie zouden kunnen verbeteren. Vervolgens bracht hij dank aan het comité, aan twee ingezetenen, die de kosten voor den aanleg van gas in de school voor hun rekening hadden genomen, aan de onderwijzers en onderwijzeressen, die zich beschikbaar hadden gesteld en aan alle anderen, die op eenigerlei wijze hadden meegewerkt tot deze voor de Inlanders belangrijke instelling.

Daarna vroeg de Resident het woord. In eenige gloedvolle woorden sprak ook hij zijn voldoening uit over den enormen toeloop van leerlingen, noemde het vooral zulk een verheugend feit, omdat in deze alles was uitgegaan van het particulier initiatief. Kon men vroeger niets tot stand brengen, zelfs niets beginnen, zonder het B. B., de decentralisatie heeft thans blijkbaar zoodanig doorgewerkt, dat men toont ook zelf iets te kunnen volbrengen. Hij noemde het een merkwaardig en verheugend teeken des tijds, dat de eerste stoot voor de oprichting kwam van een Inlandschen bureauklerk der S. S., die zich verzekerde van de noodige deelneming en daarop stappen deed bij het A. N. V. De Resident eindigde met de beste wenschen uit te spreken voor het welslagen van den cursus. Ten slotte dankte de Voorzitter van het comité alle aanwezigen voor de betoonde belangstelling. De cursus begint met 5 eerste klassen, 2 tweede, 1 derde en 1 vierde. Het is te hopen, besluit het blad, dat het Gouvernement een flinke subsidie zal geven; dan kan het schoolgeld belangrijk worden verminderd.

Ambonsch Studiefonds. De Ambonneezen te Bandong hebben in verband met het besluit van het Ambonsche Studiefonds om twee afgevaardigden van Ambon te zenden en de weigering van den Gouverneur-Generaal om de Ambonsche deputatie in audiëntie te ontvangen, de volgende motie aangenomen: De vergadering van de Ambonneezen, zoowel burgers als militairen, ter hoofdplaats Bandong, gehouden den 3en Augustus 1917;

gehoord het ter vergadering besprokene;

1e. hoewel toegevende, dat de samenstelling anders had kunnen zijn, waardoor aan hare waardigheid niets zou zijn af te dingen geweest, betreurt evenwel het feit, dat de Gouverneur-Generaal geweigerd heeft de eenmaal door het volk gezonden deputatie te ontvangen;

2e. keurt de handelingen van het hoofdbestuur der vereeniging „*Ambonsch Studiefonds*", waardoor de weigering der regeering kon worden verwacht, ten zeerste af.

WAT DE CHINEES VERTELT.

„Indië Weerbaar". In de *Sinar Sumatra* wordt door T. S. Y. deze vereeniging aangevallen als meerendeels bestaande uit Hollanders, die Indië alleen voor de Hollanders behouden wil en zich niet storen aan de belangen van de andere inwoners, vooral niet van de Chineezen. Schrijver's verwijt is, dat het comité te zelfzuchtig is, daar het wel weet te nemen, maar van geven niet schijnt te willen weten. Ten bewijze hiervan wordt o.a. aangehaald, dat men wel aan de Chineesche pers de gratis opname van den oproep verzocht heeft, maar zich daarna niet gelegen heeft laten liggen aan de bezwaren der Chineezen. Hij eindigt zijn verdere beschouwingen met te verklaren, dat de kracht van het Hollandsch bestuur in Indië en het welzijn van de Hollanders in dit land meer afhankelijk zijn van de gehechtheid der ingezetenen, dan van een sterke vloot of groot leger en wat daaraan annex is. Indien „*Indië Weerbaar*" werkelijk het welzijn van Ned.-Indië beoogt, dan moet z.i. in haar program alsnog worden opgenomen: 1e. De Regeering dient de bezwaren der ingezetenen zoo spoedig mogelijk op te heffen; 2e. Zij geve zoo spoedig mogelijk gelijkstelling aan alle rassen in Ned.-Indië. 3e. Zoo spoedig mogelijk moeten alle voorschriften en bepalingen, die onaangenaam voor de ingezetenen zijn, afgeschaft worden. Indien zij daartoe *niet* medewerkt, zal zij zelf haar doel tegenwerken.

Groot Nederland. De *Kaoem Moeda* antwoordt op het verwijt in de „*Soeara Mardika*", gedaan door de heeren sociaal-democraten *Notowdijojo* en *Baars*, als zoude de K. M. de partij der Regeering trekken ten nadeele van hare landgenooten, dat de *K. M.* wel in geenen deele de goede bedoelingen van de sociaal-democraten in twijfel trekt, maar toch liever zag, dat de richtsnoer van Troelstra en niet die van Domela Nieuwenhuis werde gevolgd. Het blad hoopt, dat men 't nu toch zal inzien, dat de Regeering in de laatste vijftien jaren gebroken heeft met hare imperialistische politiek tegenover Indië, wel is waar niet in éëns, maar langzamerhand, en is 't goed dit der Inl. bevolking aan het verstand te brengen, opdat zij thans de Regeering steunt, haar hare grieven en bezwaren kenbaar maakt. Ten slotte hoopt de schrijver, dat het niet al te lang meer duren mag, dat Ned.-Indië in plaats van Neerlands „bijzit" te zijn de rol van „wettige echtgenoote" vervullen zal en roept dan uit: „Leve Groot Nederland en zijn volk!"

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Petroleum in de V. S.

De N. R. C. van 16 dezer ontleende aan de Evening Post een reeks van aanteekeningen betreffende de petroleum in de V. S., waaruit wij eenige interessante gedeelten overnemen.

John D. Northrop van de Geological Survey der Unie wijst er op, dat onmiddellijk na 't uitbreken van den oorlog de olienijverheid een inzinking ondervond. Mede door afsluiting van de Russische en Roemeensche productie is echter de petroleumnijverheid er weer bovenop gekomen. De financieel sterke maatschappijen zagen dezen ommekeer aankomen en hadden zich bijtijds tegen spotprijzen van de onverbruikte voorraden meester gemaakt. Sedert is die nijverheid een bijna ongekende en koortsachtige voorspoed ten deel gevallen. De opgaande beweging vond in de jongste noteering van 3,50 doll. per barrel voor ruwe Pennsylvania petroleum haar culminatiepunt.

Naast cijfers voor de toename van de vraag naar gasoline, smeer en stookoliën, wordt de totale hoeveelheid petroleum in de Unie ter markt gebracht, welke in 1913 nog 248,4 millioen barrels bedroeg, voor 1916 als 300,8 mill. opgegeven.

De booractiviteit heeft voornamelijk in de laatste maanden ernstige moeilijkheden ondervonden door de buitensporig hooge prijzen van de ijzer- en staalartikelen. De enorme vraag naar gasoline en smeerolie voor automobielen en krachtwerktuigen heeft de producenten tot de uiterste inspanning aangespoord en de wetenschap aangezet haar studie aan dit vraagstuk te wijden. Hieraan is b.v. ook te danken dat de afscheiding van gasoline uit natuurgas (die te voren met 't gas werd verbrand) in den laatsten tijd een groote vlucht heeft genomen.

't Stuk in de Evening Post bevat een speciale correspondentie uit Washington, waar de regeering zich de vraag heeft gesteld: Wat kan petroleum bijdragen om den oorlog te winnen, en wat kan de oorlog bijdragen om den olievoorraad te vernietigen of uit te putten?

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP
Joaillerie Artistique.
Directeur: J. STELTMAN.
NOORDEINDE 21. TEL. INTERC. 8902
DEN HAAG

Interessante collectie Bijoux en Zilverwerk.
Artistieke Modellen.
Kunst-Zilversmeedwerk in verschillende stijlen.
Atelier voor het zetten en verzetten van Paarlen en Juweelen.

Hofleveranciers.
G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512
DROGERIJEN :: :: CHEMICALIËN
DEPÔT DER MEEST BEKENDE BINNEN- EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS

VAN VEEN's Bedden- Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. AMSTERDAM
Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers
LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

Instituut ROELIJN
Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage
INTERN EN EXTERN.
Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden
PROSPECTUS OP AANVRAGE. . . . .
. . . . .GRATIS VERKRIJGBAAR

GENEALOGISCH BUREAU
BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTSREGISTERS BIJEENBRENGEN DER BENOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSERKENNING, INLIJVING
HERALDISCH CARL KOFFLER
& VERHEFFING, HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDSTEN ZIN.
DEN HAAG TELEFOON H 7840 OBRECHTSTR. 181.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuijtstraat 332 (Duinoord), Den Haag.
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

A. M. CORNELISSEN
Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c
SANITAIRE INSTALLATIËN.
VERLICHTING
VERWARMING
Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

N.V. voorh. A. M. RANDQE - Haarlem.
COMPLETE
Woninginrichtingen en Betimmeringen

Adverteeren doet verkoopen.

Hier teekenen zich twee opinie-stroomingen. De eene is bepaald pessimistisch gestemd betreffende de mogelijkheid om met de bestaande bronnen in de vraag om petroleum en petroleum-producten voor den oorlog te kunnen voorzien. De andere is ook niet bepaald optimistisch, maar zij meent toch wel dat de moeilijkheden zullen zijn te overwinnen. Bedford, voorzitter van de Standard Oil Co. en van 't petroleum comité van den nationalen verdedigingsraad, deelde onlangs mede dat Amerika ongeveer 300 millioen vaten petroleum produceert, terwijl de behoefte, die steeds toenemende is, reeds 335 millioen beloopt. De ongebruikte reserve zal binnen kort geheel zijn ingeteerd. Veel kan ten goede worden gekeerd, als de regeering hare politiek wijzigt om de exploitatie in 's lands domein terug te houden met het oog op de toekomstige behoeften en als de politieke moeilijkheden in Mexiko de ontginning in dit land niet meer zullen bemoeilijken.

Men is er in Washington van doordrongen, dat de bondgenooten groote hoeveelheden noodig hebben, die voornamelijk uit de Unie verkregen moeten worden. De voor 1917 geraamde productie is overal, behalve in Californië, kleiner dan die van 1916. Bedford beveelt de beperking van 't normale gebruik door de Amerikanen aan, de menschen veroorloven zich te veel automobiel-pleizier. Op 1 Januari 1917 waren 1025000 meer automobielen in de Unie in gebruik dan een jaar tevoren, het totaal aantal auto's steeg tot 3250,000.

Van den voorzitter der Western petr. refiners association vinden wij een beschouwing over den strijd der onafhankelijke producenten voor de bevrijding uit de greep der Standard Oil-heerschappij. Deze strijd begon in 1905 toen in Kansas overproductie bestond, en daar een wet tot oprichting van een regeeringsraffinaderij werd aangenomen. Niettegenstaande de raffinaderij-wet spoedig ongrondwettig werd verklaard, ondergingen de terzelfdertijd aangenomen wetten tegen bevoorrechting en voor maximum-vrachttarieven ditzelfde lot niet. Men spande alle krachten in, niet om de Standard Oil onder te brengen, maar om de onafhankelijke olienijverheid op te bouwen. De onafhankelijken bezitten thans 38 van de 400 raffinaderijen, 't z.g.n. mid-continental field wordt geheel door hen beheerscht. Dit is schijnbaar van ondergeschikt belang, maar een goed beginsel is er door gered.

Men stelt thans pogingen in 't werk om verspilling van petroleum zooveel mogelijk tegen te gaan, daar anders de geraamde aanwezige voorraad, die 't 100 jaren zou kunnen uithouden, in 27 jaren uitgeput zou wezen.

Een zeer belangrijke gedeelte der productie wordt in Oklahoma en Kansas door lange pijplijnen vervoerd. De Standard Oil heeft een pijplijn van Oklahoma naar de Golf van Mexiko, een andere loopt naar Chicago en een derde naar Illinois, waar zij aansluit aan pijpen naar de Atlantische Oceaan. De sterk groeiende Sinclair Co. voltooit nu zelfs een pijplijn van Oklahoma naar haar raffinaderij in Whiting aan 't Eriemeer.

Belgisch Kongo.

Bij de opening van de zitting van den Raad van bestuur te Boma, heeft de gouverneur-generaal Henry den 20sten Augustus een rede gehouden, waarin de toestand der kolonie wordt overzien.

De economische toestand is zoo gunstig als men maar kan wenschen, wanneer men rekening houdt met den heerschenden toestand. België is vrijwel in handen van den vijand en hierdoor niet in staat iets voor de ontwikkeling van 't overzeesche gebied te doen. Sedert de val van Antwerpen is 't meerendeel der B. handelslui beroofd van allen invloed op de zaken en van alle kapitaal. Die kolonie zonder moederland, die nog verplicht is zelf oorlog aan haar grenzen te voeren, die handelsgemeenschap zonder middelen en veelal zonder hulpbronnen, kon, volgens alle verwachtingen, bezwaarlijk weerstand bieden aan de groote beproeving, zij zou bescheiden er zich toe moeten bepalen in de behoeften van dag op dag te voorzien. Binnenlandsche verwikkelingen waren bovendien te vreezen.

Geheel anders is 't uitgekomen. In 3 jaren oorlog heeft de kolonie zich zelf weten te verheffen. Zij heeft haar vijand overwonnen en hem de twee rijkste provinciën van zijn overzeesche bezittingen ontnomen, die zij nu bezet houdt. In 't binnenland heerscht rust, de bevolking heeft soldaten en dragers geleverd voor den strijd buiten de grens, de eigen bezettingstroepen zijn op verminderde sterkte gebracht. De belastingen komen goed in. De handel heeft een ongekenden bloei. De vooruitgang is in menig opzicht verrassend.

De waarde van den invoer is bijna 47.5 millioen fr. geworden, hetgeen nog wel een achteruitgang van meer dan 35 mill. fr. beteekent vergeleken met 't jaar vóór den oorlog, maar toch weer een grooten vooruitgang aanwijst met 1915, toen 't bedrag slechts ongeveer 23.5 mill. fr. bedroeg — alles zonder wapenen en munitiën mee te rekenen. — De uitvoer steeg van bijna 72 mill. in 1915 tot ruim 122 millioen in 1916. Dit wijst zeker op een verbazende inspanning met schitterend succes.

De rubberhandel in 1914 gedaald tot 2238 ton, in 1915 zelfs tot 2013 ton, klom in 1916 tot 3232 ton. Ivoor steeg in een jaar van 201 tot 318 t. Copal daalde in die 3 jaren van 7005 t. tot 4337 t. om weer tot 8718 t. te stijgen. Al is dit deels ook te danken aan 't vlot maken van reserves, toch is de vooruitgang opmerkelijk.

Boven Kongo leverde in 1914 slechts 222 t. nootolie voor den uitvoer, in 1915 reeds 1425 t. en in 1916 zelfs 2311 t. De gouverneur-generaal was met dit resultaat nog niet tevreden; als er tegenwaarde beschikbaar ware geweest had dit product veel meer moeten leveren.

Kopra werd uit ditzelfde gebied van 1915 op 1916 gebracht van 4895 t. op 13.613 t.

De kolonie heeft groote hoeveelheden rijst aan 't moederland kunnen beloven, voor 1918 zelfs tot 20.000 t.

Dit alles houdt inderdaad een mooie belofte in.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De heer G. P. Rouffaer opent de, vooral ook door illustreering, interessante November-aflevering van dit maandschrift met een artikeltje over den artistieken Zwerver W. O. J. Nieuwenkamp, die onlangs voor de vierde maal naar Indië is vertrokken voornamelijk om de eilanden van de „Groote Oost" te bezoeken. — De heer Nieuwenkamp zelf, op wien, volgens eigen getuigenis, schepen en alles wat daarop betrekking heeft, al heel vroeg een groote bekoring heeft gehad, geeft een belangrijke beschrijving van tal van Inlandsche vaartuigen in onze Oost. — De heer J. F. Snelleman vermeldt de geschiedenis van het Ethnologisch Museum te Rotterdam, waartoe hij — de oud-directeur — beter dan iemand anders in staat is. — Over de melati, welke sterk geurende bloem een voorname rol in het dagelijksche leven der Javanen speelt, geeft de heer W. K. A. Burghardt botanische en andere bijzonderheden. — De heer T. J. Bezemer bespreekt in waardeerende bewoordingen de benoeming van den heer J. C. van Eerde tot hoogleeraar in de koloniale volkenkunde te Amsterdam. — Bij de afbeelding van een bloeiend suikerrietveld geeft Dr. H. C. Prinsen Geerligs een kort bijschrift. — Ten slotte vermeldt Dr. N. J. Krom een en ander over de Javaansche tempelwachters, steenen beelden (Rakshasa geheeten), die zich door woest en schrikaanjagend uiterlijk kenmerken.

Departement van den Landbouw in Suriname.

No. 11 der Mededeelingen van het Departement van den Landbouw in Suriname bevat aanwijzingen van Dr. Gerold Stahel over hetgeen de Surinaamsche planters voor de selectie van koffie en cacao kunnen doen; hetgeen door Dr. S. wordt aanbevolen is zoo eenvoudig dat het door iederen planter kan gedaan worden, ook wanneer hij veel werk en weinig arbeiders heeft.

De moord op zendeling Van de Loosdrecht.

De heer L. v. V. (wat voluit vermoedelijk beteekent Van Vuuren) schrijft, volgens No. 31 van „De Banier" het volgende in de Java-Bode:

Op mijn reizen door Celebes ontmoette ik ze beiden. Hij, een krachtige, energieke jonge man vol ijver voor zijn idealen, strevende naar het brengen van de blijde boodschap aan de Toradja's van het Saädang-gebied, zij, een flinke jonge vrouw geheel vervuld van den werkkring die haar wachtte aan de zijde van haar man.

Evenals ik waren zij opgegaan naar Adriani en Kruyt in het Posso-gebied, om van die mannen te leeren welken weg men in moet slaan om bij de Toradja's het moeilijke zendingswerk te verrichten.

Daar hebben zij het ervaren, hoe in de primitieve samenleving dezer natuurmenschen, alleen de liefdevolle toewijding leiden kan tot het overwinnen van de natuurlijke afwering dezer animisten tegen alles wat in strijd komt met hunne heiligste begrippen.

Tot het uitwendige wordt men gemakkelijk toegelaten, want het zijn gemoedelijke kinderen deze Toradja's maar zoodra zij meenen, dat gij dieper wilt doordringen in hun zieleleven, dan wordt een vrij krachtig „halt" U toegeroepen.

En is er ten slotte in deze animistische samenleving iets, wat niet het zieleven raakt? Praktisch gesproken is er dat niet. Gij wilt een betere plant-methode invoeren. Onmiddellijk stuit ge op godsdienstige opvattingen die aan de invoering in den weg staan. Gij wilt hun duidelijk maken, dat ook de buiten het familieverband staande menschen, recht hebben op onze waardeering en behandeling als medemensch. Zij antwoorden U dat hunne opvattingen, ja hun geheele samenleving zich verzet tegen zulke gevoelens ten aanzien van „vreemdelingen".

Zoo gaat het door, den geheelen, zwaren weg langs, welke bewandeld worden moet om dien natuurlijken afkeer te overwinnen. Langzaam en beleidvol is die taak volbracht door Adriani en Kruyt in Posso. Van de Loosdrecht en zijne vrouw zouden het werk aanvatten bij de Saädang Toradja's.

Zij vestigden zich te Rante Pao. Begin 1914 reisde ik door de Posso-streek. In Roekoe, ten N. van het meer, was door de rotanwerkers van den zendeling Schuijt de wieg gemaakt voor het te verwachten kind bij de familie van de Loosdrecht. Die wieg heb ik hun zelf kunnen brengen te Rante Pao, in de eenvoudige woning, waar thans diepe rouw is binnengevallen naast het jonge leven.

Wij weten nog niets omtrent de omstandigheden waaronder deze moord heeft plaats gehad. Wel kennen wij den natuurlijken afweer dezer animisten waarop ik hierboven wees. Is van de Loosdrecht gevallen als zijn slachtoffer? Dan zal zijn dood een baken zijn in het moeilijke vaarwater, dan heeft hij het hoogste offer gebracht.

Een jong leven is heen gegaan in den dienst van het schoone, in diepen rouw blijft een jong leven achter; moge zij de kracht vinden het leed te dragen.

De rechtspraak in Jogjakarta.

Het No. van 7 November van het Weekblad van het Recht bevat eene beschouwing van Prof. Mr. C. van Vollenhoven, over de afschaffing van de inheemsche rechtspraak in het Sultanaat Jogjakarta, welke maatregel, het behoeft nauwelijks gezegd, door dien adatrechtsgeleerde, ten zeerste wordt betreurd.

De verbinding met Indië.

Hierover schrijft de heer P. van Huizen in het 14-Nov. No. van „In- en Uitvoer".

Schr. wijst op den ernst van den toestand; sedert 22 Sept. zijn geen schepen meer naar Indië vertrokken en die uit Indië vertrokken zijn kunnen de reis niet halen. Hij besluit: „Vóór dezen oorlog is het nooit gebruikelijk geweest aan schepen bunkerkolen te weigeren en daar komt het toch feitelijk op neer. De rechtsgeldigheid van dit brute machtsmiddel (van Amerika) wordt niet grooter door de omstandigheid

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE
Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.
Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 14.800.000.-

Rotterdamsche Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven ƒ 65.000.000.-
ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Boompjes: Delfshaven, Feijenoord, Glashaven, Schiedam, Vlaardingen
Rokin: Zaandam
Mauritskade: Bezuidenhout, Kneuterdijk, Naaldwijk, Rijswijk, Scheveningen
Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven ƒ 6.900.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.
Alkmaar, Alphen a/d Rijn, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Barneveld, Bodegraven, Boskoop, Coevorden, Culenborg, Delft, Den Burg (Texel), Deventer, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht, Drachten, Ede, Franeker,
Geldermalsen, Gouda, Gorinchem, Groenlo, Groningen, Harlingen, Heerenveen, Helder (den), Hengelo (O.), Hoogeveen, Katwijk, Leeuwarden, Leiden, Meppel, Middelburg, Oostburg, Purmerend, Schagen, Schoonhoven,
Sliedrecht, Sneek, Stadskanaal, Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn, Utrecht, Veendam, Veenendaal, Vlissingen, Wildervank, Woerden, IJmuiden, Zeist, Zierikzee, Zutphen, Zwijndrecht
DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

BLOM & VAN DER AA
ASSURANTIËN
AMSTERDAM, Beursplein 5
(EFFECTENBEURS)
TELEGRAM-ADRES: BLOMA—AMSTERDAM.
INTERC. TEL. NOORD:
NOS. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.
POSTBUS: 224 en 228.
BEURS: Nis 35/36.
Belasten zich met de uitvoering van assurantie-orders, al of niet incluis oorlogsgevaar, onverschillig van welken aard.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.

dat een redelijke termijn van aankondiging van den maatregel niet is gegeven. De tegenwoordigen toestand is echter vrijwel onhoudbaar en het is te hopen dat recht spoedig de verbinding met Indië weer wordt hersteld.''

Indologenblad.

Het Nr. van 8 Nov. j.l. door de Redactie ,,Jaarnummer'' genoemd, bevat in hoofdzaak mededeelingen welke slechts de leden der Indologen-Vereeniging kunnen interesseeren (jaarverslagen redactie Indologenblad, societeit, muziek- en tooneelvereeniging, sportvereeniging, enz.). Onder het hoofd ,,Universiteit'' vindt men overigens nog levensbijzonderheden van Prof. Ch. A. van Ophuysen (met het portret van dien betreurden geleerde). Een uitvoerige inhoudsopgave aan het slot vergemakkelijkt het raadplegen van dit No.

Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel.

No. 33 (17 Aug.) van den 7en jaarg. bevat het slot van het overzicht van den productenhandel op Java gedurende het eerste halfjaar van 1917, terwijl in No. 34 het eerste gedeelte eener beschouwing is opgenomen over den handel van Java en Madoera met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (als uitgangspunt is genomen de officieele statistiek van den in- en uitvoer over 1916 en het eerste halfjaar 1917).

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 46: Het bankwezen in Ned. West-Indië, door Mr. G. J. Fabius, besproken door A. D. (vervolg). — Het Instituut voor tropische hygiëne te Amsterdam. — Gids voor betrekking zoekenden ter Oostkust van Sumatra, door Dr. Ch. F. Haye, besproken door J. S. C. Kasteleijn. — De Economische Bond, door J. de Jong. — Maximum-prijzen bij den grondhuur. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Door de verhuizing van de afd. Tropische Hygiëne van het Koloniaal Instituut van Sarphatistraat 34 naar Mauritskade 57, besloot de Raad van Beheer de bibliotheek te Haarlem in het vrij gekomen perceel Sarphatistraat onder te brengen. Nu deze overbrenging is geschied en de inrichting voltooid, zal de bibliotheek met de daaraan verbonden leeszaal voor een ieder toegankelijk worden gesteld van 9 v.m. tot 12 en van 1 uur n.m. tot 4 uur. De bibliotheek heeft niet alleen literatuur op algemeen koloniaal gebied, doch ook op het gebied der toegepaste natuurwetenschappen, van zoover deze met de koloniën in verband staan. Verder bezit zij een duizendtal periodieken op koloniaal en natuurwetenschappelijk gebied.

Boedi Kemoeliaän.

No. 32 van ,,De Reflector'' bevat een geïllustreerd artikel over ,,Boedi Kamoeliaan'' (Vereeniging voor Inlandsche ziekenverpleging) welke vereeniging te Weltevreden een instituut in het leven heeft geroepen, dat verdient in breede kring bekend te worden.

Als men de werkzaamheden overziet, samengevat in den vijfdeelingen rooster, die hieronder volgt, zal men begrijpen hoe omvangrijk de taak der leidster (Mej. S. A. Hulshoff) van het Instituut is.

1. Polikliniek voor vrouwen en kinderen.
2. Kinderziekenhuis voor zuigelingen tot en met kinderen van zeven jaar.
3. Zuigelingen-voeding (melkfokkerij ten oate van de kampong).
4. Internaat voor de leerling-verpleegsters.
5. De vroedvrouwenschool.

De inrichting bestaat nu ongeveer een half jaar en vond o.a. daadwerkelijke belangstelling van de echtgenoote van den Gouv.-Generaal, die reeds tweemaal een beduidende gift in geld schonk en ook gedeeltelijk voor de stoffeering der vertrekken zorgde.

Ned.-Indisch Rubbertijdschrift.

Opgave van eenige onderwerpen, welke behandeld worden in het Nr. van 16 Augustus: De bevolkingsrubbercultuur in Palembang, door D. J. G. van Setten. — Verslag van een bezoek aan eenige rubberlanden in West-Java, door P. E. Keuchenius (vervolg). — Het vraagstuk der Hevea-selectie (vervolg). — De Amsterdamsche actie versus de Bataviasche rubbermarkt.

Nederlandsche schilderijen te Krakau.

In het Oct.-Nr. van ,,Oude Kunst'' schrijft Dr. Hans Schneider over eenige Nederlandsche schilderijen in het Museum, toebehoorende aan vorst Adam Czartoryski, te Krakau. Tot deze verzameling behoort ook een schilderij van een onbekenden meester, voorstellende ,,Sayfoedin, Coningh van Tidore''. Hetgeen Dr. Schn. bij de reproductie van dit karakteristieke portret aanteekent is uit historisch oogpunt, wel interessant.

Het Nederlandsche Zeewezen.

No. 22 bevat het 7e vervolg der ,,korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw Guinee en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m. 1911'', door A. F. H. Dalhuisen.

Tijdschrift Kon. Ned. Aard. Genootschap.

Met betrekking op Oost-Indië bevat de 6e afl. van jaarg. 1917 de volgende opstellen: Nogmaals ,,net tertiaire Indische woestijnklimaat'', door N. Wing Easton. — Over uitbarstingen van den Kloet in 1752 en 1771, door E. H. B. Brascamp (Een korte mededeeling, ontleend aan een brief van Johannes Vos in het Rijksarchief; volgens den heer Br. was tot nu toe niets van deze uitbarstingen bekend). — Bijdragen tot de historische cartographie van den Ned.-Indischen Archipel, door E. C. Abendanon. — Bijdrage tot de anthropologie der Mentaweiers, door Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan.

Verder schrijft Dr. J. de Hullu een belangrijk stuk over den naam Quelpaerts-eiland (ten zuiden van Korea), welke naam dat eiland zou te danken hebben aan Hollandsche schipbreukelingen aldaar in het jaar 1653.

De Kartinibode.

No. 4 der ,,Kartinibode. Mededeelingen van den Raad van Beheer van de Vereeniging Kartinifonds'', bevat o.m. een verslag van hetgeen in den laatsten tijd is verricht ter zake der ,,Mr. C. Th. van Deventer Stichting'', welker doel is de bevordering van het voortgezet onderwijs voor meisjes in Ned.-Indië. Het gezamenlijk bedrag dat voor deze stichting werd ontvangen, bedroeg op 22 Oct. j.l. reeds *f* 112.000.—.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Hoofdinhoud van No. 33: De Atjehers (vervolg). — Oost-Indisch oerbosch, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Zeebaboe, door X. — Schetsen over Sumatra's Oostkust en het leven aldaar, door G. D. Langereis (Slot).

* * *

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op eenige bijdragen van botanischen aard over den Indischen Archipel in ,,The Philippine Journal of Science. Section C.'' Vol. XII (1917) No. 1 en 2, zoomede in No. 76 van het ,,Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society'' (Augustus 1917).

In laatstgenoemd periodiek vindt men bovendien nog een bijdrage van R. O. Winstedt: The folk-tales of Indonesia and Indo-China.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

VOORDRACHT van den HoogEd. Gestr. Heer M. J. GIEL uit 's-Gravenhage, oud-kolonel der artillerie O.-I. L., in het *Gebouw van de Theosophische Vereeniging*, Kruisstraat 7, op *Donderdagavond 29 November a.s. 8 uur.*

Onderwerp: **,,Het Leven en Werken van den Europeaan in Nederl. Indië''** (met lichtbeelden).

Voor introductie van belangstellenden kunnen de leden zich wenden tot de Secretares:

J. J. LAGERS, Burgstraat 48.

Van de Ned. Afd. der N.-I. Mij van Nijverh. en Landb.:

OPENBARE VERGADERING op *Vrijdag 23 November 1917*, 's avonds 8 uur precies te 's-Gravenhage, *Zuid-Hollandsch Koffiehuis* (Groenmarkt), zaal No. 4.

Onderwerp: **De Suikerhandel op Java, de crisis van 1917 en mogelijke maatregelen om herhaling te voorkomen.**

Inleider: de Heer Th. G. H. STIBBE, oud-lid der firma Gijselman en Steup, Java.

P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
L. STIBBE, Secretaris.

Toegang vrij, ook voor niet-leden.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending voor den Ned.-Ind. Staatsdienst.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Twee leeraren in de Plant- en Dierkunde.
Een leeraar in de Staatswetenschappen.
Zeven leeraren in de Nederlandsche taal.
Twee leeraren in het Duitsch.
Vier leeraren in het Teekenen.
Zeven leeraren in de Wiskunde.
Een leeraar in het Fransch.
Een leeraar in het Engelsch.
Een leeraar in de Aardrijkskunde.
Drie onderwijzers voor de houtbewerking.
Leeraar in de anatomie aan de Nederlandsch-Indische Artsenschool te Soerabaja.

Gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Gouvernements-arts met ervaring omtrent het toezicht op de volksgezondheid in Nederland, voor den burgerlijken geneeskundigen dienst.

De Nederlandsche Spaarkas
AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.
Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.
Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud.-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

AMSTERDAMSCHE BANK - Amsterdam
Kapitaal . . . . f 29.122.400.—
Reservefonds . . . . „ 18.900.000.—
Bijzondere Reserve . „ 2.000.000.—
ALLE BANKZAKEN

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage
VERLEENT CREDIETEN
.... tot elk bedrag ....
Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering
N.V. ,,Voorschotbank de Nederlanden''
Frederikstr. 2 *Kapitaal f 1.000.000* 's Gravenhage
Geeft 4,5% Schuldbrieven uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

,,Vesta''
Maatschappij van Levensverzekering.
Hoofdkantoor:
Jansbuitensingel 5,
ARNHEM.

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank
van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.
Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende inleg f 5000.—.
Rentevergoeding 3,6 pCt.

Gouvernementsarts ter bestudeering van het tuberculose-vraagstuk in Indië.
Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.
Vrouwelijke artsen kunnen voorshands niet worden uitgezonden.
Technisch bacterioloog bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.
Civiel-ingenieur als leeraar bij het middelbaar technisch onderwijs.
Verpleegster 1ste klasse in de militaire hospitalen.
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Adjunct-gouvernements-accountant.
Ingenieur voor de gouvernementsgebouwen (Bouwkundig ingenieur).
Bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken:
Civiel-ingenieur; Tijdelijk ingenieur voor de bevloeiing van gronden op de Buitenbezittingen (civiel-ingenieur); opzichter; tijdelijk bouwkundig opzichter;
Bij den dienst van het mijnwezen:
Ingenieur; Opziener;
Opziener bij den dienst der Ombilinmijnen.
Adjunct-landmeter bij het kadaster.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Werktuigkundig ingenieur; Ingenieur voor het signaalwezen.
Adspirant-ingenieur bij den dienst van het stoomwezen (jong werktuigkundig ingenieur).
Bij den post-, telegraaf- en telephoondienst: Adspirant-ingenieur; Commies.
Onderwijzer der 3de klasse bij het openbaar Europeesch lager onderwijs.
Opzichter bij de bevloeiingswerken ten behoeve van den landbouw.
Bij de Gouvernements-marine:
Derde stuurman; Leerling-machinist.
Baas-leerlooier bij het gevangeniswezen.
Adspirant-commissaris van politie bij de algemeene politie.
IJker ten behoeve van het ijkwezen in Ned.-Indië.
Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 5de afdeeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van het Ministerie van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 No. 256).

Adspirant-commissarissen van politie bij de algemeene politie in Nederlandsch-Indië.

Ter plaatsing op den leergang tot opleiding van adspirant-commissaris van politie te Batavia kunnen spoedig naar Nederlandsch-Indië worden uitgezonden vier personen, niet ouder dan 27 jaar en van eene lengte van ten minste 1,70 M., die in het bezit zijn van een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen van eene hoogere burgerschool met vijfjarigen leergang, dan wel van een getuigschrift dat eene niet geringere algemeene ontwikkeling waarborgt.

Aan de betrekking van adspirant-commissaris van politie, tot welke betrekking de uit te zenden personen na hunne aankomst in Indië zullen worden benoemd, is verbonden eene bezoldiging van ƒ150 (éénhonderd vijftig gulden) 's maands, zoomede eene vergoeding voor transportkosten van ƒ15 (vijftien gulden) 's maands.

De adspirant-commissarissen van politie, die aan het eindexamen van den twee-jarigen leergang hebben voldaan, worden benoemd tot commisaris van politie der 2e klasse. Aan deze betrekking is verbonden:
a. eene bezoldiging van ƒ250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, opklimmende met 3 driejaarlijksche verhoogingen van ƒ50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van ƒ400 (vierhonderd gulden) 's maands
b. eene vergoeding voor huishuur van ƒ100 (eenhonderd gulden) 's maands;
c. eene vergoeding voor transportkosten van ƒ25 (vijf en twintig gulden) 's maands.

De betrekking bij de algemeene politie boven den rang van commissaris der 2e klasse zijn die van commissaris der 1ste klasse, adjunct-hoofdcommisaris en hoofdcommisaris, aan welke onderscheidenlijk verbonden zijn maandelijksche bezoldigingen van ƒ400, ƒ550, ƒ600 en ƒ600—750 terwijl de vergoedingen voor huishuur onderscheidenlijk bedragen ƒ100, ƒ100 en ƒ150 's maands en die van transportkosten ƒ30, ƒ40 en ƒ50 's maands.

Op de adspirant-commisarissen van politie zijn van toepassing de voor burgerlijke landsdienaren geldende bepalingen omtrent pensioen enz.

Twintig jaren Indische dienst geven aanspraak op pensioen.

Het pensioen bedraagt dan per jaar driemaal de hoogste maandelijksche bezoldiging, genoten gedurende 24 maanden.

Aan de uitzending is verbonden:
a. vrije overtocht in de 2e klasse, c.q. ook voor het wettig gezin;
b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting ten bedrage van ƒ500 (vijfhonderd gulden);
c. voor gehuwden uitkeering van eene maand activiteitsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;
d. eene voorloopige bezoldiging van ƒ100 (eenhonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië tot dien waarop de activiteitsbezoldiging ingaat.

De activiteitsbezoldiging gaat in met den dag van aankomst te Batavia.

De uit te zenden personen zullen spoedig naar Indië moeten vertrekken.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, zoo spoedig mogelijk, bij gezegeld verzoekschrift (te adresseeren aan de 9e afdeeling van het Departement), te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van hunne diploma's of getuigschriften en de hun daarbij uitgereikte cijferlijsten, alsmede aanbevelingsbrieven, of eene opgave van personen bij wie inlichtingen omtrent hen kunnen worden ingewonnen.

In het adres moet worden gemeld plaats en datum van geboorte, of de candidaat gehuwd is en c. q. het aantal en de leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 no. 256).

Uitzending van een instrumentmaker voor het Marine-etablissement te Soerabaja.

Ten behoeve van het Marine-etablissement te Soerabaja is de uitzending noodig van een goed onderlegd instrumentmaker.

De uit te zenden instrumentmaker, die voor den Indischen dienst lichamelijk geschikt moet zijn bevonden, mag niet jonger dan 22 en niet ouder dan 30 jaar zijn. Hij moet goede oogen hebben en in staat zijn de meest voorkomende werkzaamheden in de instrumentmakerij te verrichten, nazien, herstellen en instellen van sextanten en prismacirkels, schoonmaken van afstandmeters, herstellen van compassen, kijkers, binocles, meet- en geneeskundige instrumenten, klokken, waarnemingshorloges, loodingstoestellen, patentloggen, stellen en herstellen van richtmiddelen voor geschut, enz., terwijl tot aanbeveling strekt dat hij op de hoogte is van het geweermakersvak.

De vaste werklieden bij het Marine-etablissement, waartoe de uit te zenden instrumentmaker zal behooren, zijn niet uitsluitend werkman noch toezichthouder, maar hunne werkzaamheden dragen het kenmerk van medewerkend toezicht.

Zij zijn gehouden zich te verbinden voor den tijd van drie jaren, in te gaan met den dag van ontscheping te Batavia.

Na verstrijking van het driejarig verband kunnen zij zich opnieuw voor gelijken termijn verbinden, mits hunne diensten van dien aard zijn geweest, dat de Regeering op hun behoud prijs stelt. Bij mogelijke benoeming in vasten dienst, waarop echter geen vast uitzicht kan worden gegeven, worden zij burgerlijke ambtenaren, in welk geval op hen van toepassing zijn de bepalingen omtrent de burgerlijke pensioenen, de verloven, het weduwen- en weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, enz.

De bezoldiging bedraagt: gedurende het eerste driejarig verband ƒ225 (tweehonderd vijf en twintig gulden) 's maands, gedurende het tweede ƒ250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands en daarna ƒ275 (tweehonderd vijf en zeventig gulden) 's maands.

De vaste werkman zal na zes jaren tot tevredenheid van den directeur van het Marine-etablissement te hebben gewerkt, bij niet-verlenging van de overeenkomst eene tegemoetkoming van ƒ1600 (een duizend zeshonderd gulden) ontvangen; na negen jaren dienst wordt eene tegemoetkoming van ƒ3000 (drie duizend gulden) uitgekeerd; bij verlenging van de overeenkomst na 9 jaar wordt aan den werkman de keuze gelaten tusschen dadelijke uitkeering van het bedrag en latere uitkeering daarvan, vermeerderd met de gekweekte rente, berekend tegen 4 ten honderd rente op rente. De uitkeering van de tegemoetkoming heeft niets plaats wanneer de werkman tusschentijds in vasten dienst wordt aangenomen, daar alsdan de reeds in 's lands dienst doorgebrachte tijd wordt medegeteld voor de berekening van het pensioen. Mocht de uitkeering reeds hebben plaats gehad, dan kan alleen opneming in vasten dienst plaats hebben, wanneer de werkman zich verbindt het genotene terug te storten.

Aan de uitzending naar Nederlandsch-Indië is verbonden:
1°. vrije overtocht met gezin naar Indië als landsreiziger der tweede klasse;
2°. gelijke overtocht na beëindiging van de overeenkomst, doch niet langer dan gedurende één jaar nadat het verband is afgeloopen;
3°. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting ten bedrage van ƒ500 (vijfhonderd gulden) voor ongehuwden en ƒ725 (zevenhonderd vijf en twintig gulden) voor gehuwden.

De uit te zenden vaste werkman moet tevens eene verklaring inzenden, dat hij bekend is met de overeenkomst (hieronder opgenomen), welke men moet aangaan, alvorens bij het Marine-etablissement te Soerabaja te worden te werk gesteld.

Zij, die voor uitzending in aanmerking kunnen komen, zullen vermoedelijk eene proef van bekwaamheid moeten afleggen, waarvan plaats en dag nader zullen worden bekend gemaakt. In dat geval wordt vergoeding toegekend wegens reiskosten en verlies van loon.

Gegadigden voor genoemde betrekking behooren zich vóór 1 December a.s. bij gezegeld verzoekschrift (te richten aan de 9de afdeeling van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van getuigschriften.

Het verzoekschrift moet bevatten:
a. eene beschrijving van opleiding en levensloop;
b. eene mededeeling waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is (met vermelding van het aantal en den leeftijd zijner kinderen) en bij wien inlichtingen kunnen worden ingewonnen.

(Nederlandsche Staatscourant van 1 November 1917 No. 256).

HET ST. NICOLAAS-GESCHENK
is een „BINTANG" Rijwiel
Rijwielmagazijn „BINTANG",
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
LEIDEN - HOLLAND.
Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams
Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

MEVROUW.
Wij hebben een zeer groote collectie Pelterijen voor iedere smaak en beurs.
Spuistr. 67. Tel. H. 2009 M. & J. TOEMAN, Den Haag.
N.B. Het bekende adres voor
Kanten, Festons en Lingerieën.

HET UNIFORMHUIS
Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen
N.-Z. VOORBURGWAL 130 AMSTERDAM

Deze plaats is gereserveerd door de Firma A. & B. SCHMEINK, Spuistraat 252-256, Amsterdam.

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

2de Hands Meubelmagazijn
J. C. FERON,
VEENKADE 20 DEN HAAG
STEEDS IN- EN VERKOOP.
Atelier voor herstellingen en veranderingen.
Gevestigd sedert 1880.

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij
voorheen I. SELTEN.
ROTTERDAM, Coolsingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.
Installateurs van
Gas-, Water- en Electr. leidingen.
BADEN, GEYSERS EN SANITAIRE ARTIKELEN.
Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

GIJP's Alcoholvrije Groc MOSKOWA
(Gedeponeerd).
is verwarmend, smakelijk en zuiver.
Vraagt Uwen winkelier en bij de fabrikanten Fa. GIJP & Co., Tel. H. 2962.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.
Des gewenscht worden alle soorten Meubelen naar teekening vervaardigd.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Handwerklessen.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pens ons, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

Voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname,** door REMAN IRÜS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. **De Kolonie Curaçao,** door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels
Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „
REPARATIE - STEMMEN - RUIL.
Afdeeling Gebruikte Instrumenten.
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

N.V. Inrichting voor Physische Therapie „WINTERNITZ"
Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.
Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling, haute Fréquence, Electrisch Viercellenbad, Lichtbad, Vibratie, Kunstzon, enz.
Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.
UIT- en INWONENDE PATIËNTEN
(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).
Spreekuur van 9½—10½, des morgens.
J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts, *Gedel. Commissaris.*
J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts, *Geneesheer-Directeur.*

BEDWATEREN
Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.
Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade, Telefoon 3213 - DEN HAAG
Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

Huishoudelijke- en Keuken-Artikelen.

Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN

24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG

TELEPHOON 773.

Baden en Geysers.

Gas- en Elec. Ornamenten

Haarden en Kachels.

LAAT nu in Uw winterkleeding een foto maken met het speciaal daarvoor aanwezig zijnde

Winter-Decor.

Men zie de speciale Winter-Etalage.

Aanbevelend, A. M. A. SUSAN,

ALLEEN Regentesselaan 108, h. Regentessepl.

Telefoon 6757.

HOLLAND TYPING OFFICE

Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau

Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.

E. VAN OS, Directrice.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.

Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.

Leeraressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng

Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

W. M. WEIJNE

DANS-INSTITUUT.

Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348

'S-GRAVENHAGE.

Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.

Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Voor het slechte jaargetijde

Kinder-Regenmantels en -Capes

in stof en geolied weefsel.

Zeer practisch voor schoolgaande kinderen!

DIEREN-TUIN Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbewijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorloopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN

MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ

VERHUIZINGEN

HAARLEM RIDDERSTRAAT 20

TELEPHOON 1654

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),

FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM

Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

Hotel Pension INSULINDE

BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486

Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

LUXE BROODFABRIEK

PAUL C. KAISER

HOFLEVERANCIER

Brood - Beschuit - Banket

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting

Electrische Verlichting - Centrale Verwarming

Electrische Personenlift

Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Ideales Sumatra ....

Prima 7 cts Sigaar

Bonbons . . . . . 5 cts

Gadena Flowers . 6 cts

CADENA, Groot Hertoginnelaan 109, DEN HAAG

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

C. P. MEIJS Lzn.,

Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652

FABRIKANT VAN

Hotel-Restaurant-Fornuizen

Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te *Den Haag* en J. G. COSTER te *Winnipeg*.

5 pCt. PANDBRIEVEN

tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.